Leto LXXVII., št. 7 | Poštnina plačana v gotovini Postgebühr bar bezahlt | Ljubljana, ponedeljek 12. februarja 1945 | MESEČNA NAROČNINA 6.— LIR | Preis — Cena 2.— L

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INSERATNI ODDELEK: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA IZDAJA »JUTRA«

Weiter erbitterte Kämpfe im Osten

Bolschewisten im Brückenkopf Brieg zurückgeworfen — Liegnitz in Feindeshand — Feind in Süd-Pommern aufgefangen — Sowjeteinbrüche bei Deutsch-Krone und Schwetz — Anglo-amerikanische Durchbruchsversuche zwischen Niederrhein und Maas scheiterten — Kämpfe in Kroatien und der Herzegowina

Aus dem Führerhauptquartier, 11. Febr. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Burg und Zitadelle von Budapest wurden weiterhin gegen alle Angriffe der Bolschewisten gehalten. Bei einem Vorstoss eigener gepanzerter Kräfte östlich des Plattensees vernichteten unsere Truppen stärkere feindliche Kampfgruppen.

In der Slowakei blieben sowjetische Angriffe beiderseits der Strasse Losono-Altsohl sowie zwischen den Westbeskiden und der Oder bei Ratibor erfolglos, örtliche Einbrüche sind abgeriegelt. Im Südteil des Brückenkopfes Brieg warfen unsere Gegenangriffe die Sowjets bei Grottkau weiter zurück. Im Raum von Breslau-Liegnitz-Glogau konnte der Feind bis westlich Breslau und bis an den Bober-Abschnitt vordringen. Liegnitz fiel im Verlauf erbitterter Kämpfe in Feindeshand.

Zwischen Fürstenberg und dem Oderbruch engten unsere Truppen in Gegenangriffen die feindlichen Brückenköpfe weiter ein.

Im Südteil vom Pommern wurden von Panzern unterstützte Angriffe der Bolschewisten südlich Stargard aufgefangen. Beiderseits Deutsch-Krone und nordwestlich Schwetz konnten die Sowjets Einbrüche erzielen, während ihre Angriffe südwestlich Graudenz scheiterten. Die Besatzungen von Schneidemühl und Posen verteidigten sich mit grosser Tapferkeit gegen starke, von Schlachtfliegern unterstützte feindliche Angriffe.

In Ostpreussen wurden bei und östlich Wormditt erneute bolschewistische Angriffe zerschlagen. Südwestlich Königsberg dauert der feindliche Druck gegen die Haffstrasse an. Im Samland wurden bolschewistische Kampfgruppen von ihren rückwärtigen Verbindungen abgeschnitten, ihre Ausbruchsversuche vereitelt.

Durch Schlacht- und Jagdflieger sowie durch die im Erdkampf eingesetzte Flakartillerie der Luftwaffe verlor der Feind gestern 98 Panzer, 20 Geschütze und über 500 Fahrzeuge, 28 Flugzeuge wurden zum Absturz gebracht.

An der Ostfront verloren die Sowjets gestern insgesamt 223 Panzer.

Deutsche Torpedoflugzeuge versenkten im Nordmeer aus einem nach Osten laufenden Geleitzug in zweimaligen Angriff 4 Handelsschiffe mit zusammen 24.000 BRT und 5 Zerstörer. Ein leichter Kreuzer erhielt so schwere Beschädigungen, dass auch mit seinem Verlust zu rechnen ist.

In der Abwehrschlacht zwischen dem Niederrhein und der Maas verhinderten unsere Truppen alle feindlichen Durchbruchsversuche. Die angreifenden englischen und kanadischen Verbände hatten hohe blutige Ausfälle und verloren 26 Panzer sowie 18 Geschütze. Ein feindlicher Panzerverband konnte nach erbitterten Kämpfen in den Westteil von Kleve eindringen.

An der oberen Rur haben unsere Truppen neue Stellungen auf dem Ostufer des Flusses bezogen. Die im Abschnitt von Prüm erneut angreifenden amerikanischen Verbände wurden nach geringem Bodengewinn wieder aufgefangen. In der Stadt selbst toben Strassenkämpfe. Nach stärkster Artillerievorbereitung gelang es dem Feind, an der Sauer seine Brückenköpfe geringfügig auszuweiten und unter dem Schutz künstlichen Nebels nördlich Echternach die Höhen über den Fluss zu gewinnen. Unser zusammengefasstes Artilleriefeuer verhinderte den vom Feind versuchten Brückenschlag über die Sauer.

Im Abschnitt von Remich warfen unsere Panzer vorübergehend eingedrungene amerikanische Bataillone wieder zurück. Auch im Unter-Elsass wurden feindliche Angriffe im Raum von Bischweiler zerschlagen.

Im Mittelitalien dauern die örtliche Kämpfe an der Ligurischen Küste und um die Höhen östlich des Serchio an.

Im Mittelitalien dauern die örtlichen wurden feindliche Angriffe abgewiesen. Im Nordteil von Kroatien verfolgen unsere Kampfgruppen den geschlagenen Feind und säubern das Gebiet zwischen der Bilo Gora und der Drau von Resten seiner zersprengten Verbände.

Orte im Münsterland waren am gestrigen Tage das Angriffsziel nordamerikanischer Terrorbomber. Tieffflieger griffen mit Bomben und Bordwaffen die Zivilbevölkerung, vor allem in West- und Südwest-Deutschland an. In der vergangenen Nacht warfen die Briten Bomben im nordwestdeutschen Raum.

London lag auch gestern unter unserem Vergeltungsfeuer.

Nadaljnji srditi boji na vzhodu

Boljševiki ob predmostju pri Brzegu vrženi nazaj — Lignica v sovražnikovih rokah — Sovražnik ustavljen v južni Pomorjanski — Sovjetski vdori pri Deutsch-Krone in Swiecu — Angloameriški poizkusi preboja med spodnjim Renom in Maaso so se izjalovili — Boji na Hrvatskem in v Hercegovini

Führerjev glavni stan, 11. febr. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

Budimpeštanski grad in trdnjavo smo še nadalje držali proti vsem boljševiškim napadom. S sunkom oklopniških sil vzhodno od Blatnega jezera so uničile naše čete močnejše sovražnikove skupine.

Na Slovaškem sovjetski napadi ob obeh straneh ceste Lučenec—Zvolen ter med zapadnimi Beskidi in Odro pri Ratiboru niso imeli uspeha. Krajevne vdore smo zajezili. Na južnem delu predmostja pri Brzegu smo vrgli boljševike z našimi protinapadi pri Grotkowu dalje nazaj. Na področju Vratislava—Lignica-Glogow se je posrečilo sovražniku prodreti do področja zapadno od Vratislave in do odseka ob Bobru. Lignica je padla po ogorčenih bojih v sovražnikove roke.

Med Fürstenbergom in močvirji ob Odri so naše čete s protinapadi še nadalje zožile sovražnikova predmostja.

Na južnem delu Pomorjanske smo prestregli z oklopniki podprte boljševiške napade južno od Stargarda. Ob obeh straneh kraja Deutsch-Krone in severnozapadno od Swieca so se posrečili boljševikom vdori medtem ko so se napadi jugozapadno od Grudziadza izjalovili. Posadki Pile (Schneidemühle) in Poznanja sta se z velikim junaštvom branili pred močnimi in z borbenimi letalci podprtimi sovražnikovimi napadi.

V vzhodni Prusiji smo razbili pri Wormditu in vzhodno od njega ponovne boljševiške napade. Jugozapadno od Königsberga se nadaljuje sovražnikov pritisk proti obalni cesti. Na Sambiji (Samlandu) smo odrezali boljševiškim bojnim skupinam zveze z zaledjem ter preprečili njihove poizkušene izpade.

Bojna in lovska letala ter v bojih na zemlji boreče se protiletalsko topništvo letalstva so uničili včeraj sovražniku 90 oklopnikov, 20 topov in nad 500 vozil. Sestrelili so 28 letal.

Na vzhodnem bojišču so izgubili boljševiki včeraj skupno 223 oklopnikov.

Nemška torpedna letala so potopila v Severnem morju iz neke na vzhod ploveče jadijske spremljave z dvojnim napadom 4 trgovske ladje s skupno 24.000 tonami ter 5 rušilcev. Neka lahka križarka je bila tako poškodovana, da računamo lahko tudi z njeno potopitvijo.

V obrambni bitki med spodnjim Renom in Maaso so preprečile naše čete vse sovražnikove poizkuse proboja. Napadajoči angleški in kanadski oddelki so imeli visoke krvave izgube. Vrh tega so izgubili 26 oklopnikov in 18 topov. Nekemu sovražnikovemu oklopniškemu oddelku je uspelo po ogorčenih bojih vdreti v zapadni del Kleveja.

Ob zgornji Roeri so zasedle naše čete nove postojanke na vzhodnem bregu reke. Na odseku pri Prümu znova napadajoče ameriške oddelke smo po majhnem napredovanju ponovno zaustavili. V mestu samem divjajo pouličnі boji. Po izredno močni topniški pripravi je uspelo sovražniku, da je ob Sauerju neznatno razširil svoja predmostja ter da je v zaščiti umetne megle zasedel severno od Echternacha višine na drugem bregu reke. S strnjenim topniškim ognjem smo mu preprečili, da bi zgradil most preko Sauerja.

Na odseku pri Remichu so vrgli naši oklopniki začasno vdrle ameriške bataljone znova nazaj. Tudi v spodnji Alzaciji smo razbili sovražnikove napade na področju Bischweilerja.

V srednji Italiji se nadaljujejo krajevni boji ob ligurski obali in za višine vzhodno od Serchija.

Na področju Mostarja v Hercegovini smo zavrnili sovražnikove napade. V severnovzhodnem delu Hrvatske zasledujejo naše bojne skupine poraženega sovražnika ter čistijo preostanke njegovih razbitih oddelkov s področja med Bilo Goro in Dravo.

Kraji v Münsterlandu so bili včeraj podnevi cilj napadov severnoameriških terorističnih bombnikov. Nizko leteča letala so napadla s strojnicami in bombami civilno prebivalstvo zlasti v zapadni in severnozapadni Nemčiji. V pretekli noči so vrgli Britanci bombe na severnozapadno nemško področje.

London smo tudi včeraj obstreljevali z našim povračilnim orožjem.

V Saint Nazairu in Lorientu

Stockholm, 11. febr. Kakor je razvidno iz poročila newyorškega dopisnika »Stockholms Tidningen«, je moral ugotoviti neki ameriški štabni častnik, da imajo nemške čete v St. Nazairu in Lorientu boljšo letalsko zvezo z domovino kakor ameriške čete v Franciji. Nemci so se izredno dobro vkopali, imajo dovolj topništva ter jih podmornice stalno oskrbujejo z vsem potrebnim. Del nemških vojakov so poslali na važne naloge v Nemčijo. Na drugi strani pa so poslali v ta oporišča celo zdravnike specialiste iz Nemčije, od katerih se je neki specialist za grlo ponesrečil, ker se njegovo padalo ni odprlo. Nemci in Američani so se ponovno pogajali za evakuacijo francoskega civilnega prebivalstva.

Razdejanje v Londonu

Berlin, 11. febr. Ameriški narednik Lloyd R. Marcun (spoznavalna štev. 69.919.901) je izjavil pri zaslišanju, da je bil še tik pred koncem preteklega leta v Londonu. »Če bodo London še mesec dni obstreljevali z letečimi bombami, v njem ne bo več mnogo ostalo.« Cela področja britanskega glavnega mesta so že v razvalinah. Posebno močno so trpeli predeli med White Hallom in okolico kolodvora Waterloo. Vsaka posamezna leteča bomba je uničila popolnoma najmanj po 15 niš. Neka leteča bomba je med ostalimi ubila tudi njegovega brata, ki je bil pri nekem ameriškem letalskem oddelku v Angliji. Posebno velike izgube so nastale pri onih londonskih podjetjih, ki so morala po uradni odredbi delati tudi ob alarmu.

Boji na vzhodnem bojišču

Berlin, 11. febr. Mednarodni poročevalski urad poroča o razvoju dogodkov na posameznih odsekih vzhodnega bojišča:

V Šleziji

Ob severnih obronkih zapadnih Beskidov so postali sovjetski napadi zopet jačji. Medtem ko so nemške čete vzhodno od Żywieca (Saybuscha) odbile boljševike, so z vzhoda vdrli v Bielsk (Bielitz). Po trdovratnih uličnih bojih so jih nemški oddelki potisnili nazaj na rob mesta.

Z odsekov bojišča med Pščino in Opoljem (Oppelom) ni ničesar novega poročati razen podviga nemških pionirjev, ki so severno od Chrapkowic (Krappitza) razstrelili 70 tonski most.

Na obeh straneh Vratislave se sedaj jasno odraža boljševiška namera, obkoliti mesto z juga in severa. Južno napadalno krilo, ki operira na predmostju pri Brzegu, kljub žrtvovanju več oklopniških krdel in strelskih polkov ni doseglo nikakih uspehov ter se je moralo južno od Grotkowa (Grottkau) celo okreniti nazaj. Severno napadalno krilo, ki nosi glavno težo ogromne bitke ter je sestavljeno med ostalim iz dveh oklopniških armad, napada v dveh smereh. Proti jugu napadajočo sovjetsko bojno skupino, ki naj bi prodrla zapadno mimo Vratislave, so doletele spričo nemških protinapadov tako težke izgube, da je obtičala že na področju Neumarkta. Tudi v bližini Lignice (Liegnitz) se je izjalovil sovjetski naval ob močni nemški obrambi. Druga boljševiška bojna skupina skuša napredovati proti zapadu ter pošilja naprej udarne napadalne oddelke svojih oklopniških čet. V izredno težkih in izpremenjenih polnih bojih so nemške čete zopet zaprle bojišče vrzel, medtem ko so nemški oddelki z vseh strani obkolili in napadli oklopniška krdela, ki so prodrla skozi nemško bojišče. Po nekem delnem poročilu so uničili nemški oklopniki ter oklopniški lovci s sredstvi za boj iz bližine nadaljnjih 89 oklopnikov in napadalnih topov.

Na srednjem odseku

Sovjetski pritisk v smeri proti Stettinu se nadaljuje z nezmanjšano silo. Ker pa je postala medtem tudi nemška obrambna moč jačja, boljševiški pehotni in oklopniški oddelki niso dosegli nobenega omembe vrednega uspeha.

Južno od Stargarda so odrezale nemške čete po večkratnih bočnih sunkih sovjetske osti od njihovih zvez z zaledjem ter jih večinoma že razbile. Posadka Arnswalda, ki je sicer obkoljena, ki pa je zavrnila poziv k predaji, je odbila ponovne boljševiške napade. Južno in severno od Deutsch-Krone so napadle močne boljševiške sile, vendar so jih vrgle nemške čete nazaj na izhodiščne postojanke.

V Zapadni Prusiji je oživelo bojno delovanje samo na sovjetskih predmostjih ob Visli med Sviecom in Grudziadzom. Nemške čete so prestregle napad več strelskih divizij v globini nemškega glavnega bojišča. Razbremenjevalni napadi proti vzhodnemu bojišču nemškega predmostja pri Grudziadzu so bili brezuspešni.

V Vzhodni Prusiji

Medtem ko 5. sovjetska gardna oklopniška armada južno od obale z glavnim delom svojih sil še ni napadla ter je samo s šibkejšimi silami, toda z nenavadno močno uporabo streliva vdrla v Saldu, je postala sovjetska ofenziva na bojišču v Vzhodni Prusiji silovitejša. V Preussisch-Eylau divjajo krvavi ulični boji. Zapadno od Kreuzburga, kjer je bilo težišče sovjetskih operacij, so zajezile nemške padalske čete globlji vdor ter popolnoma potolkle dve sovjetski oklopniški brigadi. Pod trdimi nemškimi protiudarci se je zrušilo več napadov proti nemški zvezi s Königsbergom po kopnem.

Na Sambiji (Samlandu) je večina obkoljenih boljševiških bojnih skupin odložila orožje.

Položaj Italije

Amsterdam, 11. febr. Reuterjev diplomatski dopisnik poroča: V noti, ki jo je italijanski ministrski predsednik nedavno poslal predsednikom britanske, ameriške in sovjetske vlade, je »italijanska vlada« naglasila, da bi bilo treba izpremeniti položaj Italije, tako da bi ne bila več »sobojevnik«, ampak pravi zaveznik. V Rimu so to v britanskih uradnih krogih v petek popoldne potrdili. Italijansko noto so izročili zavezniški komisiji v Rimu s prošnjo, naj jo predloži velesilam. Nota opozarja nadalje na težave, ako bi znižali s pogolbo o premiju določene italijanske finančne obveznosti.

Milan, 11. febr. Nekemu mlademu Italijanu se je posrečilo, da se je prebil skozi apeninsko bojišče v severno Italijo. Obširno je poročal o nasilni vladi sovražnih čet v zasedenih italijanskih mestih ter poudaril, da vlada vsepovsod veliko ogorčenje nad obnašanjem okupacijskih čet, ki postopajo z Italijani z največjo brezobzirnostjo. Posebno sovražne so novozelandske čete, ki so načrtno izropale stanovanja ter preganjale lastnike ne glede na bolezen in starost. Prebivalce od 10. do 70. leta starosti so poslali na prisilno delo. Vse one, ki se niso javili na delo, so proglasili za sovražnike ter jih težko kaznovali. Grozna nasilja nad ženskim prebivalstvom so na dnevnem redu.

Madrid, 11. febr. Boljševiški list »Izvestja« očita Angloameričanom — tako poroča španski list »Ya« v vesti iz Londona —, da je v Italiji kljub ogromnemu policijskemu aparatu še vedno mnogo Mussolinijevih pristašev. Čiščenje ne napreduje dovolj naglo. Sovjetski list svetuje Angloameričanom, naj si vzamejo za zgled Bolgarijo.

Ženeva, 11. febr. Kakor je javila agencija Reuter, je objavil rimski radio, da bo prinesel francoski zastopnik v zavezniškem svetu za Italijo Gouved de Gaullu Bonomijevo pismo, v katerem sporoča, da italijanska vlada formalno sprejema francoski predlog za obnovo diplomatskih odnošajev med obema deželama.

Angleži odklanjajo Bonomija

Ženeva, 9. febr. »Daily Mail« ugotavlja v nekem članku, da je pisalo časopisje v Bonomijevi Italiji v poslednjem času zopet močno v protizavezniškem luhu. Novi val neprijateljskega razpoloženja je zavzel v nekaterih primerih obliko zaničevalnih opomb o britanskih četah. Izrecno pa je treba poudariti, tako pravi list, da je Italija pomagana dežela. Britanski list poroča o italijanski nesramnosti ter izjavlja, da se mora Italija pač zavedati, da Anglija nikakor ne namerava milo postopati z narodom, ki se je boril proti njej. S tem so zavezniki odklonili Bonomijeve napore, da bi Angloameričani priznali Italijo za enakopravno deželo.

Roosevelt odklanja de Gaullea

Ženeva, 10. febr. Iz Washingtona javljajo, da je napravila de Gaullova grožnja, ki jo je izrekel v ogorčenju zaradi francoske neudeležbe na konferenci treh napram zapadnim silam, v ameriškem državnem tajništvu najslabši vtis. De Gaullu, ki Rooseveltu in njegovim pristašem ni bil nikdar politično posebno po godu, odrekajo pravico, da bi se postavljal v isto vrsto z Rooseveltom, Churchillom in Stalinom ter da bi postavil v imenu Francije politične zahteve, ki niso po mnenju Zedinjenih držav v nikakem razmerju s sedanjim francoskim doprinosom v vojni. Posebej opozarjajo, da si mora zagotoviti de Gaulle najpreje red v lastni deželi in da bo šele pozneje lahko zahteval, da ga pritegnejo k skupnim posvetovanjem. Dokler pa bo francosko prebivalstvo izpostavljeno vsak teden hujši bedi in lakoti, ne more de Gaulle trditi, da je pripeljal Francijo v »mirne razmere«.

Američani so pri tem seveda popolnoma prezrli, da so zakrivile katastrofalni položaj v Franciji in v nebo vpijočo stisko francoskega naroda predvsem angloameriške okupacijske sile, ki so Franciji sicer mnogo obljubile, a niso mogle zaradi pomanjkanja ladjevja ter pokvarjenega francoskega prevoznega sistema niti najmanj olajšati njenega katastrofalnega položaja.

Spori na mednarodnem delavskem kongresu

Stockholm, 10. febr. Kakor javlja »Stockholms Tidningen«, bodo Finsko brzkone povabili na mednarodni kongres delavskih združenj, ki se vrši sedaj v Londonu. Zastopnik francoskih delavskih združenj je predlagal, naj se povabijo na kongres še druge dežele. Nato je izjavil tudi sovjetski zastopnik, da soglasa s tem, da povabijo na konferenco tudi delavske zastopnike bivših sovražnih dežel, ki se sedaj borijo na zavezniški strani. Sovjetski zastopnik je pri tem posebno omenil Finsko. Kakor javlja »Stockholms Tidningen«, je prišlo pri volitvi različnih odborov že do sporov. Kongres je izvolil 3 predsednike, nekega Angleža, nekega Rusa in nekega Američana, ki bi naj izmenoma predsedovali. Kakor javlja londonski dopisnik lista »Morgon Tidningen«, so se zborovalci že prvega dne razdelili v dva tabora in sicer v zastopnike sovjetsko-ruskih, francoskih iberoameriških delavskih združenj ter severno ameriškega združenja CIO na eni strani ter Angležev in ostalih odposlanstev na drugi strani. Dva tabora ter nadaljnja nasprotstva so že takoj prve dni ustvarila vzdušje, ki ne obeta po mnenju dopisnika kongresu nikakih sijajnih uspehov.

Kongres delavskih združenj boljševiziran

Ženeva, 11. febr. V Londonu zboruje trenutno tako zvani svetovni kongres delavskih združenj, ki je popolnoma pod boljševiškim vplivom. Angloameriško sodelovanje z Moskvo za izročitev Evrope boljševizmu se je v debatah na tem kongresu lepo odrazilo. Na pripombo Citrina, da združuje sovjetsko odposlanstvo nad polovico glasov na konferenci, je dejal francoski zastopnik Saillant, da je Angloameričanom trenutno veliko število sovjetskih armad izredno dobrodošlo ter da bo tudi močno sovjetsko zastopstvo na konferenci sledilo prav tako koristilo. Zastopnik poljskih delavskih združenj v Veliki Britaniji Stanczyk, ki je bil prej poljski minister, je nastopil kot generalni tajnik poljske rudarske federacije. Izvoljen je bil, ko so bile volitve še svobodne. Proti njemu je takoj nastopil zastopnik lublinskih Poljakov, ki je dejal, da nima Stanczyk pravice govoriti v imenu poljskih delavskih organizacij. O vabilu zastopnikov nekdanjih sovražnih sil se niso mogli zedinti, tako da so vrnili zadevo nazaj glavnemu odboru.

Siloviti japonski protinapadi pri Manili

Tokio, 11. febr. Z nekega oporišča na Filipinih poročajo: Sovražnik je imel pri Manili zaradi protinapadov japonskih čet izredno težke izgube in veliko škodo. Zato mu ni uspelo, da bi napravil po 6. februarju kaka obsežnejše pokrete. Proti jugu napredujočega sovražnika so Japonci obkolili in mu prizadejali težke izgube. V bojih jugozapadno od Manile se je posebno odlikovala japonska mornariška pehota. V silovitih bojih, ki so se bili deloma na nož, so doletele sovražnika znatne človeške in materialne izgube. Borbe za neko letališče južno od Manile se še nadaljujejo.

Potopljeni ameriški podmornici

Tokio, 11. febr. Japonsko letalstvo je potopilo v zadnjih dneh na jugozapadnem Pacifiku dve sovražnikovi podmornici.

O »svobodi« in »demokraciji«

»Svoboda« in demokracija« sta dve besedi, brez katerih ni stavka v komunistični pismeni ali ustmeni agitaciji. To sta besedi in pojma, ki ju smatrajo komunisti za najboljši vabj in katerim res nasedajo številni ljudje. Komunisti namreč trdijo, da so oni in edino oni tisti, ki prinašajo res pravo, nepotvorjeno svobodo in demokracijo. Resnica je seveda drugačna: tisto, čemur pravijo oni »svoboda«, ni svoboda za normalno razvitega človeka. To namreč, kar prinašajo komunisti pod pojmom svobode, je največje duhovno in telesno nasilje proti vsem tistim, ki niso svojih možganov popolnoma podredili dekretiranemu mišljenju komunistične stranke. Taksna njihova »svoboda« je za vse ostale največja tiranija, največja nesvoboda, ječa vsakega prostega poleta duha in besede.

Enako je tudi z njihovo demokracijo«. Ne šele danes, v sedanji vojni, marveč že davno pred to vojno so se komunisti proglašali za največje zaščitnike pravih demokratskih svoboščin. Kakšna je ta »demokracija v praksi, so najlepše dokazali tri leta nad našim podeželskim in tudi mestnim prebivalstvom, kjer so v sm siu »demokracije« morili, ropali in uničevali vse, kar jim je prišlo pod roko.

Zato je vredno ogledati si pod gornjimi vidiki pisanje dveh komunističnih ideologov, Edvarda Kardelja in Aleša Baebierja, oz. kakor se sedaj podpisuje Baebler, ki sta v 31. številki »Ljudske pravice«, glasila komunistične partije Slovenije, dne 28. decembra 1944. razpisala dva članka, v katerih se razpisujeta prvi o demokraciji, drugi o svobodi.

Edvard Kardelj je napisal svoj članek pod naslovom »Zgodovinsko mesto nove Jugoslavije« prav za prav za beograjsko »Borbo«, službeno glasilo komunistične partije Jugoslavije, vendar ga »Ljudska pravica« prinaša na uvodnem mestu skoro v celoti. Članek je skozi in skozi najlepši primer komunističnega visokodonečega frazerstva, ne pove pa prav za prav ničesar. Mi smo hoteli pozabj oteti samo nekaj najznačilnejših fraz o »demokraciji«, ki so res vredne, da se obe dlanjo. Takole piše med drugim Kardelj:

»Vedno smo bili mišljenja, da demokratična fraza sama po sebi stranke ali gibanja ne napravi demokratičnega. Tega dejstva ni treba šele dokazovati. Na žalost imamo v tem času še preveč primerov, kjer se demokratična fraza močno razlikuje od antidemokratičnega početja. Demokratična fraza ne more na primer nič pri grški, nič pri poljski vladi prikriti njunega protidemokratičnega in profašističnega značaja. Neko gibanje je lahko resnično demokratično samo tedaj, če prihaja v njem do izraza samo volja demokratičnih množic, to se pravi, osnovnih ljudskih množic, ako sestavljajo njeno jedro demokratične ljudske množice.«

Kardelj ima prav, ko pravi, da demokratična fraza sama po sebi še ne napravi stranke ali gibanja demokratičnega. Tega dejstva res ni treba šele dokazovati, marveč imamo rešteto primerov za to v »narodno osvobodilnem« gibanju OF in v vsem postopku KPS in KPJ na našem in na ozemlju bivše Jugoslavije tekom več kot trileten vojne dobe. Na razpolago imamo tudi dovolj dokazov za naslednji stavek, namreč, da je demokratična fraza eno, antidemokratično dejanje pa drugo. Vzemimo tiste tako imenovane »svobodne in demokratične« volitve, ki jih je komunistična stranka organizirale, da je sestavila nekaka narodna zastopstva, ki so se potem predstavljala na zunaj kot »svobodno in demokratsko« izvoljeni glas naroda. Saj vemo, kako je bilo s tistimi volitvami. Volilci so glasovali izključno le za kandidate, ki jih je postavila komunistična partija. Da, res je, kar je napisal sam Kardelj: Demokratična fraza sama po sebi ne napravi stranke ali gibanja demokratičnega.«

Poseben pojem je za komuniste tudi »svoboda«. O tem se je v označeni številki »Ljudske pravice« razpisal Baebler pod naslovom »Josip Visarionović Stalin— voditelj svobodoljubnega človeštva«. Tu je prikazal Stalina, o katerem danes vsi vemo, kdo je in kaj zasleduje, v popolnoma novi luči. Naslikal ga je kot nosilca najbolj pozitivnih vrednot, kar jih lahko nudi človeštvo, in ga na koncu smelo približal celo pojmu svobode same, ko je napisal nad vse zanjmiv odstavek, ki se glasi: »Zato je stokrat res, kar je v beograjski »Borbi« napisal te dni naš tovariš Milovan Džilas, da namreč danes vzklik »Živel Stalin!« pomeni »Živela svoboda«, kakor smo se strinjali z navedenimi izvajanji Kardelja, tako se pri najboljši volji ne moremo strinjati z Baeblerjem, oz. Džilasom (izraz to slovansko ime!), katerega citira. Če bi namreč vzkliknil: »Živel Stalin!«, si pod tem vzklikom še zdaleč ne bi predstavljali svobode, marveč najbolj trpko nesvobodo; če pa vzklikamo: »Živela svoboda!«, so nam misli gotovo popolnoma drugje kakor pri gospodu Stalinu. Pojem svobode je za nas res popolnoma nekaj drugega.

Takšna izgledata simbola komunističnega političnega magnetizma v luči našega odnosa do njih. Lakote, potresa, kobilic, komunistično pojmovane demokracije in svobode — obvaruj nas, o Gospod!

Antisemitstvo narašča

Bern, 11. febr. Neki izraelitski tednik ugotavlja v uvodniku zelo zaskrbljeno, da povsem svetu narašča protižidovsko razpoloženje. Pod naslovom »Židovska obramba« piše ta v Zürichu izhajajoči list med ostalim: »Med Židi so optimisti, ki mislijo, da bo ob koncu vojne izginil tudi antisemitizem. Toda dejstva govore drugače. Vsi oni, ki so se bavili s problemom antisemitizma, sodijo, da se bo ta vojna slabo končala za Žide. Vsi židovski krogi so si pač edini v tem, da ne bo nobena dežela obvarovana antisemitizma.

Nizozemska kriza v Londonu

Stockholm, 10. febr. Po odstopu treh ministrov izgnanske izseljenske vlade in nato sledečih ostavk celotnega ministrskega sveta je poverila kraljica Viljemina sestavo nove vlade dosedanjemu ministrskemu predsedniku profesorju Gerbrandyju.

Stockholm, 10. febr. Nizozemska vladna kriza je značilna za razkrok, ki je nastal v teku let med domovino in izseljeniško vlado — tako na Nizozemskem kakor v drugih deželah. Razlike so postale posebno jasne pri obiskih ministrov v »osvobojenih delih Nizozemske«.

Pismo iz Idrije

„Mi gremo naprej" — Prosvetni dom — Dramatski krožek Javna knjižnica — Italijanske tolovajske „brigade"

Idrija, 7. februarja

Idrija se je prebudila v novo življenje. Slovenske varnostne straže so, izpolnjujoč svoje naloge na Primorskem, posvetile veliko skrb tudi temu sicer odločnemu in zato često zapostavljenemu mestu. Idrija vstaja iz nekakega omotičnega spanca in sprošča svoje dolgo pritajene moči v navdušenem delu, svesta si novega časa, novih razmer in gotova svoje svobodne narodne bodočnosti. Kulturni delavci, ki so prišli k nam, so našli med domačini, zlasti pa med preprostimi ljudmi polno razumevanje. Posebno je razveseljivo, da najde vsaka njih pobuda odmev med domačini, ki jo po večini tudi sami uresničijo.

Že zadnjič smo poročali, kako velika pridobitev je za Idrijo šapirografirano stražarsko glasilo »Mi gremo naprej«, kjer se verno zrcali življenje našega mesta. List posega vedno globlje in širše v naš razvoj in v polni meri služi krajevni potrebi. Iz vrst domačinov se priglaša vedno več sotrudnikov, tako da domačini v njem sami razpravljajo o svojih zadevah. Zlasti se zanimajo za list komunistični terenci, ki so zaradi njega vprav besni.

Obnova kulturnega življenja v Idriji je v polnem razmahu. Začete akcije, o katerih smo že poročali, se uspešno nadaljujejo. Načrt za ureditev prosvetnega doma je že gotov. Proračun znaša 200.000 lir, katere si je idrijski prosvetno kulturni oddelek že zagotovil. Dela so se že pričela. Najprej bo urejena dvorana za nastope.

Na novo je bil ustanovljen dramatski krožek ki ga vodi starosta idrijskih odrskih igralcev g. Anton Klemenčič. Krožek je pričel takoj z delom. Sedaj študira Vombergerjevo komedijo »Vodo«, ki jo bo vprizoril 11. in 13. februarja v Didičevi dvorani. Domačini nestrpno čakajo na to prireditev. Krožek pa ima tudi svoje sovražnike. Komunisti gledajo v zavistjo na razvoj kulturnega življenja v Idriji, ker se ne vrši na rdečih, marveč narodnih temeljih. Nedavno so zato vlili po vaji dramatskega krožka skrivaj v šolsko sobo, v kateri so se igralci vadili, razlili po sobi vse črnilo raztrgali zemljepisno karto in odnesli neke predmete. Ta dogodek jasno osvetljuje razliko med ustvarjalnimi prizadevanji narodno zavednih Idrijčanov in rušilnimi nagoni protinarodnih komunistov.

Javna mestna knjižnica bo v Idriji kmalu odprta. Idrijski list dnevno pozdravi domačine, naj prispevajo za to javno kulturno ustanovo vsako knjigo, ki jo lahko v zasebni knjižnici pogrešajo. Značilno je, da so pokazali mali ljudje mnogo večrazumevanja za to koristno pobudo, kakor pa premožnejši sloji.

Zelo se je izkazal trgovec g. Goli, ki je daroval res lepo in dragoceno knjižno zbirko. Doslej je zbranih že nad tisoč knjig vseh vrst, zbiralci pa računajo, da bodo dosegli številko 5.000. Mestna občina bo nastavila rednega knjižničarja. Knjižnica bo začela poslovati najbrž že ta mesec. Kakšno navdušenje je povzročila ta kulturna akcija med domačini, dokazujejo mnogi dopisi na uredništvo idrijskega lista. Zlasti se veseli otvoritve knjižnice mladina, ki bo lahko spoznala iz knjig kulturno višino lastnega naroda. Tudi porajajoča se idrijska knjižnica ima svoje nasprotnike. Kdo so, ni težko uganiti. Spet rdeči!

Poleg kulturnega in prosvetnega življenja se v Idriji lepo razvija tudi telovadno. Prvotno se je telovadba uvedla le za moško mladino, sedaj pa se ji je pridružila tudi ženska mladina, katero bo vežbala učiteljica gdč. Pavla Cakula. Doslej se je prijavilo 140 telovadcev. Telovadnica bo zasedena nad 20 ur telensko.

Tako vstraja Idrija pod varstvom slovenskih oboroženih sinov v novo mirno in plodno življenje. Le v daljavi se klatijo okoli nje domači in italijanski komunisti in badoljevci, ki prinašajo nezaščitenemu ljudstvu strah in bedo mesto blagoslova. Kamorkoli prilezo rdeče brigade, izropajo vasi do kraja. Sredi januarja so pridrvela komunistična krdela v Konomlje in pobrala že itak revnim kmetom ves krompir, vse žito in vso živino. Ljudje so obupani in ne vedo, kako bodo prebili do nove letine. Ista usoda je zadela 19. januarja Zadlog. Komunistični glad je tako velik, da ne prizanašajo več niti lastnim terencem, katerim tako »nehvaležno« ravnanje sodrugov kar ne more in ne more v glavo. Užaljeni in razočarani se zato tudi ti odvračajo od OF.

Pri tem »pljačkaškem« delu so dobre zaveznice naših komunistov tudi italijanske komunistične brigade. Dve se potikata in plenita med Cerknom in Vojskim. Ena od dveh je rdeča, druga pa badoljevska. Kmetje pripovedujejo, da se obe med seboj zelo dobro razumeta, čeprav ima ena na »trikolori« rdečo zvezdo, druga pa savojski grb. Vsekakor je to značilno, poučno in opominjajoče!

*

K temu pismu iz Idrije dodajamo, da delo kulturnih pionirjev v tem kotičku zemlje ne zasluži samo našega priznanja, marveč tudi vsestransko podporo.

Takozvani zavezniki so si vedno bolj v laseh

Poročila, ki prihajajo iz tako imenovanega zavezniškega tabora, vedno bolj jasno kažejo, da so si tako imenovani zavezniki vedno bolj v laseh. Za gostobesedno agitacijo se vedno bolj očitno kažejo naraščajoča nasprotstva, ki imajo svoj izvor v vedno večjem apetitu po kolonijah surovinah in izkoriščanju tujih ozemelj in tujih narodov. Tako imenovani zavezniki so si pač edini v tem, da je treba Evropo uničiti in spraviti ob tla, da bi se lahko na njenih razvalinah razbohotil židovsko plutokratski pohlep.

To se posebno jasno kaže baš zdaj, ko se zopet enkrat pripravlja sestanek treh glavnih vojnih krivcev Churchilla, Roosevelta in Stalina. Ta konferenca, ki naj bi na zunaj izpričala popolno slogo in edinstvo med takozvanimi zavezniki, je v resnici le nov dokaz naraščajočega medsebojnega zaupanja in prizadevanja, da bi drug drugega nadmodrili in prevarili. V posebno oburnem položaju so Angleži, ki se na eni strani boje diktata Amerike, a se na drugi strani ne morejo več upirat diktatu Moskve. Spričo bližnjega sestanka konference trojice jim je zlasti do tega, da preprečijo na eni strani enotno fronto Amerike in Sovjetov proti Angliji, na drugi strani pa so postali odnosi med Ameriko in Anglijo tako zamotani da v Londonu že ne vidijo več nobenega izhoda.

Naposled se je pojavil še nov konkurent v osebi »rešitelja« Francije de Gaullea. Tega sicer doslej še niso povabili na konferenco trojice, ki pa je ne glede na to že prijavil svoje zahteve. Tudi on hoče biti deležen pri delitvi in zahteva, da okupirajo francoske čete vse ozemlje ob levi obali Rena. Dejstvo, da doslej še ni prišlo do sklenitve francosko-angleškega pakta, kakor so ga že davno napovedovali, priča, da so tudi med Francijo in Anglijo nepremostljiva nasprotja. Francija doslej še ni bila pritegnjena v takozvani evropski posvetovalni odbor. Tudi še ni razčiščeno vprašanje Sirije in Libanona. Mimo tega je še cela vrsta drugih kolonialnih vprašanj, zlasti pa udeležbe francoskega kapitala pri raznih dobičkanosnih podjetjih, ki jih je treba na novo urediti.

Kakšne krize in težave imajo v takozvanem zavezniškem taboru s celo vrsto malih zaveznikov, dovolj jasno pričajo razmere na Balkanu, zlasti v Grčiji, Bolgariji in Rumuniji, da ne omenjamo kržev in težav, ki jih imajo v Belgiji, in drugod. Vse to le kaže, kakšna bi bila Evropa in kakšne razmere bi zavladale, če bi se jim posrečilo, da bi spravili na tla Nemčijo, ki je edini resnični branik Evrope.

Univ. prof. dr. Henrik Steska:

Državna ureditev ogrske dežele

Ne prvotnih ogrskih plemen, ne sedanjega madžarskega naroda, ne smemo prištevati mongolski rasi in torej rumeni rasni skupini; pripadali so prvotno v glavnem pač turanski rasi, torej rasi, ki jo prištevamo beli rasni skupini in ki je zastopana najbolj v srednjem delu zahodne Azije, pa ob severni obali Črnega morja; zaradi sosečine z Mongoli in Sibiridi in mnogih vojnih pohodov Mongolov in drugih tunguških plemen se v majhni meri tu pa tam še pojavljajo posebnosti mongolske veje, dasi se kažejo predvsem bolj znaki srednjeevropskih ras bele rasne skupine.

Jedro ogrskega naroda so bili vsekakor nižji, v komitatih (županijah) organizirani plemiči. S pomočjo svojih podložnikov so se bavili s poljedelstvom in živinorejo, v vojnem času pa se vojskovali, vedno pa se politično udejstvovali na zborih, v upravi in v sodstvu.

Kot člani svete ogrske krone so se plemiči udeleževali državnega zbora. Prvotno je visoko in nizko plemstvo osebno prihajalo na seje, pozneje pa se je državni zbor ločil v dva doma, v magnatsko in v stanovsko zbornico. Magnatski zbornici so pripadali visoki plemenitaši, ki so posedovali obsežna veleposestva v deželi ter jim je šel naziv grofa ali barona, dalje prelati, saj je bilo s položajem cerkvenega veledostojanstvenika združeno tudi uživanje cerkvenih veleposestev. Vsi ti magnati so osebno prišli k sejam. V stanovski zbornici (status ed ordines regni Hungariae) so plemiče-lastnike manjših posestev zastopali njihovi odposlanci, ki so jih v komitatskih zborih volili in jim dajali tudi navodila. Mali plemiči so se latinski imenovali servientes, ker so se imeli za sluge vrhovne oblasti, predstavljene v sveti ogrski kroni, ki so ji bili oni sami člani. Tudi kraljevska svobodna mesta so že izza Luksenburžanov v to zbornico pošiljala svoje predstavnike, toda enakopravnosti ta mesta niso mogla doseči, ker so jih smatrali za kraljevo lastnino in jih je kraljeva komora nadzirala: vrh tega je mestno prebivalstvo po večini nemško ali slovaško govorilo.

Težišče plemiške oblasti ni bilo v državnem zboru, marveč v komitatih. Za vladanje očeta Marije Terezije, Karla III (kot nemški cesar Karel VI) se je komitatska organizacija zenostavila. Skupnost (universitas) prelatov, magnatov in plemičev je uživala obsežno avtonomijo v upravi in sodstvu. Načeloval je komitatu od kralja imenovani veliki župan (comes comitatensis, föispan, Obergespan), ki pa je le vodil volitve (restauratio) na tri leta voljenih komitatskih funkcionarjev. Dejansko je upravljal županijo podžupan, ki mu je pomagalo večje ali manjše število sodnikov za plemiče (iudex servientium, szolgabiro, Stuhlrichter) s po assessor, skrajšano jurassor); za razsojevanje civilnih sporov in za kazensko sojenje so ti uradniki v različni sestavi tvorili sodišča. Le na višji stopnji so kraljevska sodišča odločala. Zanimivo je, da se glasovi plemičev v županjskih skupščinah (kongregacijah) niso šteli, marveč tehtali (vota ponderantur, non numerantur), kar je dalo dokajšnjo premoč magnatom, prelatom in drugim imovitejšim posestnikom.

Podložni kmetje v tej plemiški organizaciji seveda niso bili zastopani ter je o njihovih sporih sodil vobče posebni od zemljiškega gospoda postavljen kolegij; navadno je razpravo vodil gospodarski uradnik-pravnik, ki so mu pomagali prisedniki. Plemičev podložnik sam ni mogel tožiti, temveč je to mogel le županijski fiskal zanj storiti. Podložnike so tiščala precejšnja bremena; dajati so morali vojaške novince, plačevati davke, graditi ceste, dajati zemljiškim gospodom devetino proizvodov in na gosposkem zemljišču tlako delati, cerkvi pa desetino proizvodov dajati.

V komitatu organizirana plemiška skupnost, ki se bistveno razlikuje od hrvatskih županij, je bil edini upravni organ, po katerem je mogel kralj svoje odredbe tudi na podeželju izvajati; od tega veliki politični pomen in v teku več stoletij pridobljena politična sposobnost tega obenem zelo širokega stanu!

Izza sredine XIX. stoletja je opažati mnogo do dna segajočih izprememb v javnem življenju na Ogrskem. Ena teh osnovnih izprememb se nanaša na uradni jezik, druga pa na pritegnitev širših krogov k političnemu delovanju.

Kakor v ostali Evropi je bila v srednjem veku latinščina tudi na Ogrskem jezik znanosti in uradnih listin, dasi se je pri posvetovanjih v državnem zboru uporabljala tudi madžarščina. V XVI. stoletju je latinski jezik madžarskega bolj in bolj izpodrival in v magnatski zbornici se nitij ni smelo več razpravljati v madžarščini. Ohranila in celo širila se je pa madžarščina na Erdeljskem, kjer so se celo zakoni izdajali v tem jeziku. Ko je nemški cesar in nekronani ogrski kralj Jožef II. skušal uvesti nemščino kot uradni jezik in sploh na Ogrskem avtokratsko vladati »ad normam aliarum provinciarum« (kakor v drugih pokrajinah), so začeli tudi na Ogrskem madžarski jezik gojiti in l. 1844. se je kot izključni uradni jezik uvedla madžarščina; to pa je naletelo na precejšen odpor na dvoru in med ogrskimi magnati, ki so mnogo v inozemstvu živeli in pogosto niti dobro niso znali tega jezika. Toda tudi pripadniki nemadžarskih narodnosti so se zoperstavili izključni rabi madžarščine v uradnem poslovanju, saj ni le takrat po vsej podonavski monarhiji vzplamtelo narodnostno gibanje pri vseh nemških narodih, z odpravo latinščine je odpadla tudi raba svetovnega posredovalnega jezika, ki je povezal vse narodnosti na Ogrskem in spajal Ogrsko z ostalim svetom. Zastran nastalih težkoč se je l. 1868. uredila raba jezikov nemadžarskih narodnosti; zlasti razlikuje zakon med uradnim jezikom države in poslovnim jezikom t. j. uradnim jezikom občin in cerkvenih oblastev, dalje jezikom, v katerem se vodijo zapisniki, če je v uradnem okolišu zadostna manjšina. (Dalje.)

Poklicni revolucionarji

„Španski duh" v slovenskih komunistih — Nesposobnost za vsakršno delo razen za revolucijsko razdiranje

Ko se je začela v Španiji državljanska vojna, so komunistične stranke širom sveta pozivale svoje člane, da se po možnosti v čim večjem številu udeleže bratomorne španske vojne in s tem podpro »svobodoljubne« napore komunistov v borbi proti njih »tlačiteljem«. V Španiji so se takrat ustanavljali posebni tujski bataljoni, v katerih so se zbirali nešpanski komunisti in se tako pripravljali na domače revolucionarne podvige, katerih uresničenje so že videli v pripravljajoči se novi svetovni vojni. Med temi »španskimi prostovoljci« je bilo tudi precej Slovencev. Nekdaj jih je padlo na takrat res izredno vročih španskih tleh, nekaj pa se jih je vrnilo.

Ti preostali igrajo danes v komunistični OF in v njenih tolovajskih oddelkih posebno vidno vlogo. Označevani kratko kot »Španci«, imajo neglede na to, ali so sposobni ali ne, vsi zelo vplivna mesta, s katerih z vsemi silami »osvobajajo« naš mali narod. Na značilnejši pojavi med temi »Španci« sta gotovo Aleksej Baebler, ki je nedavno postal glavni urednik »Ljudske pravice«, glasila komunistične partije Slovenije, in proslulj Dak. — Semič Stanko. Zelo pomembno vlogo je v španski državljanski vojni igral tudi sedanji »maršal« Tito — Josip Broz, ki je bil eden glavnih organizatorjev dotoka komunističnih borcev iz bivše Jugoslavije v Španijo. Komunisti so odhajali iz Jugoslavije takrat pod krinko obiska pariške svetovne razstave, ki pa je seveda nikdar niso videli, ker jih je v južni Franciji pričakoval Broz in jih po tajnih kanalih pripeljal v Španijo.

Slovenski »Španci« se državljanske vojne na iberskem polotoku gotovo niso udeleževali zaradi tega, ker so bili dobri Slovenci ali iz nekega nacionalnega sočutja do »trpečega« španskega naroda. Udeleževali so se je zaradi tega, ker so bili že takrat izraziti internacionalci in so s svojo udeležbo manifestirali svojo internacionalno gledanje, ki gre mimo in preko vseh nacionalnih čustev in stremljenj. Poleg tega je bila španska državljanska vojna s stališča komunistov vojna za uveljavljenje komunističnega vpliva v Evropi in nekaka »generalka« za komunistično svetovno revolucijo, ki jo je hotela kominterna izvesti v bližajoči se svetovni vojni. Komunisti, ki jih je vse prevzel nekakšen »španski duh«, so imeli v Španiji najlepšo priliko, da se »izobrazijo« v tehniki in strategji borbe na barikadah, v gverilskem vojevanju, v podtalnih akcijah, v agitaciji, skratka v vsem, kar bi jim moglo priti prav, če bi izbruhnilo nekaj podobnega tudi v njih ožji domovini.

Ko se je poskus revolucije v Španiji ponesrečil, so se skoro vsi »Španci« vrnili domov in čakali, da jih pokliče primeren trenutek, ko bodo lahko izrabili kapital izkustev, ki so si ga v Španiji nabrali. Ta trenutek je prišel za slovenske komuniste leta 1941. »Španci« so takrat stopili na čelo OF in zavzeli v njej najvažnejša mesta. Dasi se je vse po njihovo pojmovano »osvobojevanje« vršilo pod geslom narodnosti, vendar »španski duh« ni usahnil, marveč je dobil še novih pristašev.

»Španski duh«, duh čistega internacionalizma, tako ideološkega kot tudi praktično političnega, preveva danes vse komuniste, dasi trdijo, da so dobri ali celo najboljši Slovenci in Jugoslovani. Njih »narodno-osvobodilni« cilj, s katerimi so slepili javnost, so se izrodili v poklicno revolucionarstvo in tolovajstvo radi revolucionarstva in tolovajstva samega. Ti ljudje so postali nekaki revolucionarni sportniki, ki si ne morejo predstavljati, da se utegne jutri ali pojutrišnjem borba za slovensko »narodno osvoboditev« končat in bi bili prisiljeni, zamenjati puško in bombo s čim drugim. Danes so vsi nesrečni že ob misli, da bi utegnilo biti konec njih tolovajstva, ki jim je prešlo v kri in meso, zato so pripravljeni jutri oditi kamorkoli, celo na Kitajsko če bi bila tam dana možnost, da zganjajo še naprej svoje rokovnjaštvo.

V rokah imamo značilno priznanje tega dejstva. To je pismo, ki ga je 11. decembra preteklega leta pisal neki »Stanko«, načelnik štaba XXXI. »divizije« NOV in POJ »tovarišu« Kmetu Andreju, medicincu iz Ribnice. Med drugim pravi namreč tole: »Verjamem Ti, da bi bil raje v vojski, kakor pa na terenu. Tudi meni bi se zdela največja kazen, če bi me premestili na teren. To pa predvsem zaradi tega, ker sem že tako navajen živeti v vojski, da si kar predstavljati ne morem, kako se bom potem vživel, ko bo konec vojne. Tudi drugi stari »soldati« so istega mnenja. Skendi smo, da se bomo udeležili po končani vojni še kake revolucije, bodisi v Španiji ali Grčiji, ali pa prav na Kitajskem. Največja sramota pa se nam bi zdela, če bi umrli na postelji.«

Tem poklicnim tolovajem torej ni zadosti sedanje vojne. Mesto da bi bili veseli, da se konča in bi narodu potem pomagali graditi, kot mu to vedno zatrjujejo, hočejo še naprej — celo na Kitajsko, da bi lahko utešili svojo slo po ubijanju in uničevanju. Jasno je, da se ljudem, katerih vse akcije so bile usmerjene samo na rušenje in uničevanje, ne zdi primerno in mogoče, da bi naenkrat morali graditi in ustvarjati ter s tem dvigniti narod, katerega so s svojim postopanjem pahnili v največjo bedo. S takšnim postopkom bi se izneverili svojemu programu, s tem bi prenehali biti internacionalni revolucionarji in bi postali »narodni reakcionarji«, kar pa oni nikakor nočejo biti. Zato je res prav verjetno, da ne bodo umrli v postelji, marveč kje na barikadah, bodisi španskih ali kitajskih kamor jih bo gnal duh poklicnega revolucionarnega tolovajstva, že omenjeni »španski duh«.

Fotografije in negative

Iz časa delovanja Vaških straž; posnetke ruševin, pogorišč in umorjencev, posnetke iz akcij Slov. domobrancev, posnetke protikomunističnih zborovanj, predavanj in manifestacij odkupi po ugodni ceni Informacijski oddelek Pok. uprave, Bleiweissova cesta 13/II, referat za fotografijo.

Novi spor zaradi Sirije

Bern, 9. febr. Spor za Sirijo in Libanon je bil v sredo predmet debate v britanski spodnji zbornici. Edenov zastopnik minister Law je izjavil, da je lala zanteva po takojšnji podreditvi tako zvanih posebnih čet pod poveljstvo sirijske vlade povod za demonstracije. Resnične težave pa se ne omejujejo zgolj na to vprašanje, temveč se raztezajo prelvsem na vprašanje bodočih francoskih odnošajev do držav v Levantu, katerih svobodo je Francija že proglasila. Law je dodal, da pričakuje britanska vlada, da ne bo nobena stranka storila ničesar, kar bi ogrožalo varnost ozemelj pod britanskim poveljstvom. Pariški dopisnik »Neue Züricher Zeitung« pravi, da ima Francija vtis, da se mora pritožiti spričo raznih britanskih motilnih poizkusov. Že kriza v novembru 1943 je temeljila deloma na britanskih intrigah. Politika bivšega britanskega ministra v Siriji je v Parizu zelo slabo vplivala, enako pa tudi javno razglašenje njegovih izjav. Kakor javlja londonska poročevalska služba, je izjavil informacijski minister de Gaullove vlade, da namerava Francija obdržati do konca vojne svoje čete v Siriji in Libanonu.

Zakaj Vam leže stare obleke, čevlji in podobno brez haska v omarah? Prodajte jih nakupovalnici Socialne pomoči!

Nakupovalnica Socialne pomoči kupuje stara oblačila, obutev, perilo, posteljnino itd. po dnevni ceni.

Borba narodnih stražarjev za lepšo bodočnost naroda

Iz Gorice poročajo: Narodni stražarji napadajo komuniste brez prestanka in jih zasledujejo do gorskih ter gozdnih samot. V zadnjem času se Narodni stražarji lahko ponašajo z novimi uspehi. Preteklj teden so odkrili pri svojem pohodu proti Lokavcu pri Ajdovščini komunistično telefonsko postajo. Komunisti so se ob prvih strelih razbežali. Na begu je bil smrtno zadet 45 letni domačin Ferdinand Kompare. Nekaj komunistov je bilo pri tej očiščevalni akciji zajetih. Stražarji so v svoji borbi za lepšo bodočnost našega naroda odločni in ne prizanašajo nobenemu komunistu.

Stražarska patrola je presenetila v ranih urah komuniste in terence v Malih žabljah pri Sv. Križu. Pri tem je zajela razvpitega komunista Petra Kalina iz Ajdovščine, ki je nad eno leto strahoval okoliške gospodarje in kmete. Žabeljski terenci pa se sedaj bojijo drugega obiska narodnih stražarjev.

Tudi v Lomu smo doživeli »blagoslov« komunističnega raja. Komunisti so pridrveli iz gozdov in oropali vse tiste družine, ki imajo svoje člane pri narodnih stražarjih. Na ta način bi radi »pridobili« vse tiste poštenjake, ki so že zdavna obrnili hrbet OF-arskim babam. Samo kmetu Arneju so odpeljali 11 glav živine. Prepričani smo pa, da ni več daleč dan, ko bo roka pravice segla v zadnje njihove brloge ter jih priviekla na svetlo.

Na Planini pri Vipavi se je pojavil komunist Jože Božič in razdeljeval ljudem darila. Kar sam jih je nosil po hišah. Hotel je menda pokazati, da imajo tudi oni nekaj. Toda ljudje so dobro vedeli, od kod so ta »darila« in zato jih niso sprejemali. Blago je bilo namreč nakradeno v Ajdovščini, preden so jo komunisti popihali pred protikomunistični borci. Narodni stražarji nadaljujejo čiščenje v Vipavski dolini in v Gorah, kjer se komunistom obetajo še hude ure.

Židje, kakor jih opazuje angleški novinar

Znani angleški publicist Douglas Reed je napisal že med drugo svetovno vojno zanimivo razpravo »Židje, kakor jih opazuje angleški novinar«. Reed je živel kot dopisnik londonskega »Timesa« dolga leta v Berlinu in na Dunaju, v Pragi in Budimpešti. Imel je dovolj prilike v teh mestih poučevati židovsko vprašanje.

Posebno poglavje svoje razprave posveča Reed židovski emigraciji, ki se je naselila pred in med drugo svetovno vojno v Londonu in po Angliji. Med drugim pravi: »Ko sem se zadnjič vrnil v London, sem naletel po londonskih ulicah in trgih na mnoge obraze in osebe, ki sem jih spoznal v raznih evropskih prestolnicah. Zdelo se mi je, da se je zbralo v Londonu vse, kar je bilo židovskega v Berlinu, Pragi, Varšavi, Krakovu, na Dunaju in v Budimpešti. Obiskal sem razne znane londonske lokale v Westendu. V njih sem našel same stare židovske znance. Ninče med njimi ni zaposlen s kakim resnim in ustvarjajočim delom. Kijub temu pa so vsi lepo rejeni in zadovoljni. Zasedli so najlepša mesta po lokalih, od kjer sedaj z viška presojajo londonske domačine. Ti ljudje stikajo neprestano glave in diskutirajo, kakor bi bil vsak londonski lokal borzna dvorana. Ogromna večina je prišla v Anglijo brez uradnega dovoljenja. Večina jih je sploh brez dokumentov. Zaman so vsi napori londonske policije, da bi zavrla vselevanje Židov. Na vsakega Žida, ki ga preženo z londonskega ozemlja, pridejo najmanj trije novi, če ne še več. Sicer pa posreduje policija samo v najtežjih primerih. Londonski sodniki in policisti so si nabrali zadnja leta dovolj izkušenj, da ni dobro zobati češenj z židovskimi emigranti. Neprestano tvegajo, da bodo prejeli za svoje postopanje ostre ukore bodisi od londonskega tiska ali pa od samega parlamenta. Dejstvo je, da se množe Židi v Londonu, kakor gobe po dežju. Prav tako je dejstvo, da postajajo Židje s svojimi zvezami in protekcionizmom že prava nesreča za angleško prebivalstvo. Vse bolj se formirajo v posebno priviligirano kasto, ki hoče živeti na račun in v škodo angleškega narodnega občestva. Če je kdo danes solidaren v Angliji, potem so to priseljeni Židje, ki drže skupaj, kakor bi bili povezani z jeklenimi verigami. Tako povezani nastopajo na vseh področjih enotno proti vsem Nežidom in zavzemajo neprestano nove položaje, ki jih ne bi sicer nikoli zavzeli.

Povprečni Angleži ne poznajo zgodovine razmaha židovskega življa na evropski celini. Tako ne vedo, da so izpodrinili v nekaj letih na berlinskem Kurfürstendammu vse arijske tekmece. Prav tako jim je neznano, da je bila na Dunaju v židovskih rokah pred združitvijo Avstrije z Nemčijo vsa trgovina z usnjenimi izdelki, dragulji in premogom. O bančnih in kreditnih poslih pa niti ni govora, ker so bili izključna domena Židov.

Židje ne čutijo nobene povezanosti z državami in narodi, med katerimi slučajno žive. Zato so lahko danes navidez prav tako dobri Angleži, kakor Madžari, ali jutri Kitajci ali Čehi. Značilni predstavnik takega Žida je bil mednarodni pustolovec, madžarski Žid Trebitsch Lincoln. Njegovi starši so se preselili na Madžarsko nekje iz Poljske ali Rusije. Po njegovem rojstvu so odpotovali v Kanado, kjer je postal angleški državljan in duhovnik neke protestantske verske ločine. Pozneje je prestopil med kvekerje in se preselil v London, kjer je bil izvoljen v angleški parlament. Preteklo je nekaj let. Izbruhnila je prva svetovna vojna in Lincoln je vstopil kot aktivni angleški poslanec v nemško vohunsko službo. Služil je seveda nemški stvari samo za denar in ne iz prepričanja, ali kakih globljih nagibov. Preselil se je v Nemčijo, kjer je ostal do Kappovega poskusnega državnega udara. Takrat je pobegnil na Madžarsko. Ko so mu postala tla na Madžarskem prevroča zaradi rovarjenja proti bivši Jugoslaviji in Češkoslovaški, je odpotoval na Kitajsko, kjer je vstopil najprej kot vojaški izvedenec v službo nacionalnih Kitajcev. V njihovi službi pa je ostal samo tako dolgo, dokler so ga lahko plačevali z zlatom. Nato je preselil med »rdeče Kitajce« in se mimogrede vdinjal še Moskvi. V rdeči službi je ostal, dokler ni pričela presti trda tudi kitajskim komunistom. Takrat jih je zapustil in se umaknil v Tibet, kjer je vstopil v budistični samostan. Tako je v svojem življenju premenjal petkrat vero in petkrat državljanstvo.

V svoji razpravi piše angleški publicist Reed tudi obširno o še nedavno prevladujočem položaju Židov na Madžarskem. Reed pravi med drugim: »Madžarska je najbolj nazoren primer, kaj lahko postaneta država in narod, kjer imajo Židje popolnoma proste roke. Madžarski Židi so uživali od pamtiveka posebno naklonjenost madžarskega plemstva. To plemstvo je prepustilo židom vse trgovske, bančne, kreditne in industrijske posle. Madžarski aristokrati so se zadovoljili z vodstvom visoke državne politike, prirejanjem lovov in banketov ter potovanji po svetu. Gospodarsko politiko v državi pa so prepustili izključno židom. Tako so bili l. 1938. madžarski Židi močni, kakor še nikoli. Njihova gospodarska in politična moč je bila neprimerno večja, kakor pa njihovo število.

Leta 1938. so našteli v Madžarski 600.000 krščenih in nekrščenih Židov. To je 5 in pol odstotka vsega madžarskega prebivalstva. V njihovi posesti pa je bilo takrat 46 odstotkov vseh madžarskih industrijskih podjetij. 70 odstotkov upravnih svetnikov vseh madžarskih delniških družb je bilo židovskega pokoljenja. V bančnih in kreditnih pa je bilo število židovskih upravnih svetnikov preseglo celo 80 odstotkov. V židovskih rokah so bile vse menjalnice in vsa borzna trgovina.

Proti židovskemu običaju so kupovali madžarski Židi tudi posestva na debelo, tako da je bilo l. 1939. v židovski posesti 12 odstotkov vse madžarske plodne zemlje. V mestih pa je bilo nad 50 odstotkov vseh nepremičnin židovska last. Od veleposestev je bilo v židovskih rokah 18 odstotkov. Med zdravniki je bilo Židov 38 odstotkov, med odvetniki 49 in med novinarji 32 odstotkov.

Večina madžarskih Židov je živela v Budimpešti, kjer jih je bilo skoraj za dobro tretjino vsega prebivalstva. V Budimpešti so bile v židovskih rokah vse knjigarne, vsa večja založništva in tiskarne. Prav tako tudi vsa budimpeštanska gledališča. Židje so bili tudi lastniki 50 odstotkov vseh kinov. V vodstvu 20 največjih madžarskih gospodarskih ustanov je bilo od 336 vodilnih funkcionarjev 235 Židov, 236 največjih madžarskih industrijskih podjetij pa je kontroliralo 10 velebank, ki so bile vse v posesti židovskih delničarjev. L. 1938 je bilo zaposlenih pri 19 budimpeštanskih dnevnikih 418 poklicnih novinarjev. Med njimi je bilo 306 Židov. V Budimpešti je bila do nedavna v židovskih rokah tudi vsa nadrobna trgovina, tako da so bile neštete ulice brez ene same arijske trgovine. Prav tako je bila v židovskih rokah tudi vsa trgovina na deželi.

Po vsem tem je razumljivo, da so do nastopa puščičarjev strel slavili Židje Madžarsko kot »pravi židovski raj«.

V Italiji gospodarijo gangsterji

Iz Bonomijeve Italije prihajajo vedno obupnejša poročila. Po poročilu dnevnika »Berner Tagblatt« iz Rima so v italijanski prestolnici roparske skupine gospodarice ulic in cest. Mnogo ljudi se aretacije roparskih organizatorjev in gangsterskih kolovodij. Toda vse skupaj ne pomaga nič, ker rastejo te kriminalne družine kakor gobe po dežju. Omenjeni list piše: Rimski meščan ostane po sedmih zvečer najrajši doma, če mu je ljuba lastna glava in imetje. Znani igralec, ki je tvegal, da je ostal na rimskih ulicah po 23. uri, je prišel v mrzli zimski noči domov brez plašča, brez obleke, brez čevljev, v samih spodnjih hlačah. Zato so Rimljani rajši doma za trdno zaklenjenimi vrati, pa celo to jih ne obvaruje pred najrazličnejšimi možnimi presenečenji.

Slične gangsterske, roparske in rokovnjaške skupine nastajajo po vseh delih po boljševizmu načete Bonomijeve Italije. Poleg Rima je glavno središče gangsterskih naklepov Palermo, kjer so imeli roparji svoje zbirališče v kraju Vale Olmo v palermski pokrajini. Karabinjerji so obkolili naselbino, toda gangsterji se niso kar tako vdali, temveč so sprejeli karabinjerje s streli. Vnela se je večurna bitka, ki je terjala žrtve na obeh straneh. Karabinjerjem se je posrečilo zajeti komaj šest članov gangsterske skupine, ostalim in kolovodjem pa se je posrečil pobeg. Bonomijevi policaji in karabinjerji so brez moči napram tem pojavom globoke anarhije, ki uničuje in ubija Bonomijevo Italijo.

Kulturni razgledi:

Wagnerjev „Tannhäuser" v ljubljanski operi

Ob izvirkih te sloveče R. Wagnerjeve opere iz prvega razdobja njegovega skladateljskega snovanja je dvojna saga. Prva pripoveduje o vitezu Tannhäuserju, ki se nasrka Venerine čutnosti, pa poroma zatem v Rim po odvezo. Razočan se vrne brez nje v Venerin objem. V središču druge sage pa je Wartburg. Obe je povezal Wagner v enovito operno umetnino, ki jo je dopolnil s Tannhäuserjevo odrešitvijo po Elizabetini vzvišeni žrtvi. Dualizem v sestavu te znamenite romantične opere začutiš v sloveči uverturi, v vsakem dejanju, v celotnem poteku: duhovnost in čutnost, idealizem in naturalizem, očiščenje in prekletstvo. Tudi v tej wagnerjansko značilni in dramsko povdarjeni operni skladbi se snov odmika v dalje in potegne za seboj zvočno bogastvo (spev romarjev), ki ima svoje podstave v reformnih, globokosežnih smereh Wagnerjevega opernega ustvarjanja.

Vprizoritev Tannhäuserja je bila za ljubljansko Opero praznično, umetnostno pomemben dogodek. Njeni glavni nosilci so bili predvsem dirigent dr. Švara, režiser E. Frelih in gost dr. Pöltzer. O dr. Švari je znano, da se loteva vsake stvari z nenavadno, rekli bi skoraj preveliko vnemo. Natančnost označuje njegova dirigentska prizadevanja, ki potekajo iz osnov njegovega vsestranskega glasbenega znanja ter interpretacijske sposobnosti. Morebiti so se tu pa tam porajale rahle razpoke, ki pa niso mogle niti za pičlo spoznanje zasenčiti celotnega izvajanja. Posebno veličastna uvertura je zazvenela v vsem čaru wagnerjanskega glasbenega sloga in lepote. Bistvenega pomena je seveda pri tem vzorno sodelovanje orkestra, ki se lahko ponaša z mojstrsko kvalificiranimi izvajalci. Oba zbora je pripravil za uspešen nastop Samo Hubad. Tudi v tej Wagnerjevi operi jima pripadajo važne naloge ter so bile lepo izpričane zborovna glasovna preizkušenost, izšolanost, povezanost ter solidnost. Manj zapazne neskladnosti niso motile.

Režiser E. Frelih je primaknil svojim dosedanjim umetnostnim storitvam nov uspeh. Pokazal je fin posluh za wagnerjanske posebnosti. Poslušalec je bil ves čas pod vtiskom temeljito pretehtanega režiserjevega snovanja. Sestavne dele celote je drobil z veščo roko; razčlenjene drobce je posrečeno sestavljal v žlahtno celoto. Tako se je Emil Frelih izkazal tudi kot režiser vrhunskih opernih skladb, kakršna je Tannhäuser. Sam je zasnoval tudi estetično učinkovite scenične zasnutke, ki so bili sestavno vraščeni v monumentalnost »Tannhäuserja«, ki je zaživel pred nami v polnem jeku bajeslovne romantike ter tradicijskega wagnerjanskega uprizornega sloga. Plesni vložki v Golovinovi koreografski zamisli so poživili potek prve in sklepne slike. Vilfanova pa je, kakor pri »Aidi«, vendar s povsem drugačne krojne smeri, dokazala svojo odlično strokovno uporabnost.

Tretji nosilec odlične predstave je znani wagnerianec dr. J. Pöltzer, ki nastopa kot gost in ki je s svojim dragocenim sodelovanjem omogočil prodorno uprizoritev. Z naravnimi umetnostnimi sredstvi je pričaral polno iluzijo Wagnerjevega junaka, ki je z dušo in krvjo ukovan v svojo temno usodo. Pöltzer je pokazal svojo mojstrsko usposobljenost v tenkočutnem, vernem poustvarjanju vodilnih ter osrednjih wagnerjanskih likov. Ta njegova usposobljenost je izpričana v prodirnem, k celoti usmerjenem, v vseh legah ter pevskih izraznih odtenkih oblikovanem junaškem tenorju, pa tudi v plastični igri, poživljajoči se v širokih, wagnerjansko sproščenih, iz zdravega igralskega bistva klijočih izraznih oblikah. Njegov »Tannhäuser« je rastel v svežini ter zanosu glasu in igre, v polnem skladju s pravim smislom romantične opere, ki je zaradi vzorne Pöltzerjeve zvestobe delu ohranila svoje nepotvorjene, pristne značilnosti.

Kot gost nas je prijetno presenetil g. A. Orel, ki je odpel vlogo grofa Hermana. Njegovi basovski baritonsko barviti spevi se odlikujejo po razločnem podajanju in svežem polnozvočju. Knežje dostojanstvo je prišlo tudi v igralskem podajanju do svojega skladnega, ustrezajočega izraza. Od domačih moči je prednjačila Valerija Heybalova v Elizabetini vlogi. S svojim prvim, glede višin zahtevnim spevom v tretji sliki si je priborila zasluženo priznanje pri odprtem odru. Tudi M. Kogejeva je v Venerinih spevih lahko polno razvila svoje glasovne odlike in si zagotovila prepričljiv uspeh.

V slikoviti skupnosti Wagnerjevega bajnega, romantičnega sveta so sodelovali z uspehom in resnim umetnostnim prizadevanjem B. Popov v vidnejši vlogi Wolframa von Eschenbach, A. Uršič (Walther von der Vogelweide), F. Langus (Biterrolf), L. Rakovec (Henrich der Schreiber), L. Korošec (Reinmar von Zwetter), in Zakrajškova kot pastir. Omeniti je še štiri paže V. Bukovčeve, M. Patikove, M. Zakrajškove in D. Lobetove.

Občinstvo je bilo radodarno v izražanju priznanja, o čemer so pričala poleg navdušenega ploskanja tudi številna poklonjena darila.

—c.

125 letnica Božene Nemcove

Božena Němcova je bila rojena dne 4. februarja 1820. na Dunaju. Njen oče Ponkl je bil avstrijski Nemec, njena mati pa je bila Čehinja iz rodbine Novotnyh. Božena je bila krščena na ime Barbara. Oče je bil uslužbenec pri grofu Schulenburgu. L. 1825. se je k njenim staršem preselila babica in z njo je prišel domači češki svet, katerega se je Božena oprijela z vso dušo in srcem. 17-letna se je poročila s finančnim uradnikom Nemcem. Vse boje in gorje življenja je mirno prenašala, se borila s pomanjkanjem, bedo in trpljenjem, živela z bistvom svojega naroda, poslušala ljudsko pripovedovanje in napisala povesti iz življenja preprostih ljudi po Češkem in Slovaškem. Svoje literarno delo je začela s 23 letom. V svojem zakonu je doživela prav malo sreče, edina uteha so ji bili štirje otroci in notranje življenje, ki ga je izlivala v pero in knjigo.

Božena Němcova je bila idealnega mišljenja, ki je učinkovito povezala svojo čustvenost v nazorno slikovitost, v njenih narodnih povestih pa je podčrtana epična umetnost, ki je veljala za vzor pripovedovanja narodnega blaga.

Napisala je mnogo povesti, in opisov, zlasti pa čeških in slovaških pravljic, a svetovno slavo je dosegla s svojo »Babico«, ki je najbolj razširjena češka knjiga med kulturnimi narodi. V njej je postavila neminljivi spomenik svoji babici in z njo češki ženi. V slovenščino jo je prestavil Cegnar, takoj drugo leto po izdaji v češčini.

Pred 125 obletnico rojstva te izredno plodovite in v peresu razgibane češke pisateljice je »Babico« poslovenil dr. Joža Glonar, ki je izšla meseca septembra 1944. v založbi »Slovenčeve knjižnice«.

Babica Božene Němcove je izšla iz vrste češkega nepokvarjenega podeželskega ljudstva in z njo so živeli vsi narodni običaji ob vsaki priliki in ob vseh dogodkih. Babica spremlja svoje vnuke na vseh potih in jim pripoveduje o vem, kar je bilo pradedom sveto in iz srca želi, da bi vse narodne svetinje tudi bodoči rodovi ohranili.

Božena Němcova je imela zlato babico in o njej je pisala v svojih najtežjih dneh življenja, ko se je borila za košček kruha in toplo besedo ob času, ko je bil njen mož ob službo. Božena je od težkih udarcev usode odbegnila v sončni čas svoje mladosti, v čarobni svet, v dni čiste in neskaljene sreče, k svoji ljubi babici in ob pisanju o njej iskala utehe in tolažbe. Opisala je življenje otrok, katere vodi žuljava roka prijetne starke, ki razume otroško srce. Babica je živa dobrota, ljubezen, ki ogreva vso svojo okolico, njeno srce vabi k sebi, tisto srce, ki je v dolgem življenju mnogo pretrpelo.

Podoba babice je bila vtisnjena v dušo vnukinje Božene in prav zato jo je tako dovršeno podala. »Babica« ima trajno ceno in berejo jo že 90 let mladi in stari in živela bo dalje med tisoči in tisoči, ki ljubijo v lepi knjigi biser— ženo, zakladnico narodnega blaga.

Božena Němcová zaključuje svojo »Babico« z njeno blaženo smrtjo. Spravila se je z Bogom in z ljudmi, za vsakega je imela še prijazen pogled in toplo besedo.

Svoji vnukinji je naročila:

»Ne pozabi povedati čebelicam, da sem umrla«.

Lučka njenega življenja je pojemala in ugasnila, vnukinja pa je jokajoča pohitela k čebelnjaku, potrkala nanj in trikrat zaklicala:

»Čebelice, čebelice, babica nam je umrla!«

Čebelice so zletele iz svoje medene hišice, zumzumale čez grajske vrtove in travnike, letale od cvetice do cvetice in jim povedale žalostno novico. Cvetice so sklonile pisane glavice in vsa poljana je tožila: babica je umrla.

Prišel je čas, ko je vnukinja Božena zbrala iz čistega satovja, iz vseh celic življenja svoje ljube babice nejslajši sok in ga prelivala v besede. Čebelice-črke so se ga nasrkale in ponesle so ga čez vso češko zemljo in med narode, katerim je ženavzgojiteljica svetla zvezda, ki razliva svoje žarke iz roda v rod.

Z Boženo Němcovó bo živela »Babica« in obeh se z ljubeznijo in spoštovanjem spominjamo ob 125 obletnici rojstva te velike češke žene. — Mara Tavčarjeva.

Omar - i - Khajam

Matematik, fizik, astronom in pesnik

V 12. stoletju je živel v Arabiji znanstvenik Amar-i-Khajam. Literarni raziskovalci orientalisti skoro vsek večjih evropskih narodov mu posvečajo še danes največjo pažnjo, saj se še vedno najdejo v raznih arabskih in perzijskih knjižnicah in arhivih še ne odkriti oziroma še ne objavljeni rokopisi in traktati tega v znanstvenih krogih vsega sveta zelo spoštovanega in priznanega matematika, fizika, astronoma in pesnika.

Izdal je obsežno delo o algebri, ki jo je leta 1851 nemški orientalist Woepcke prevedel v francoščino. Ohranjene so tudi njegove razprave o matematiki, fiziki in astronomiji. Ena od teh razprav se nanaša na določanje zlata in srebra v zlitini teh dveh kovin s pomočjo specifične teže. Kolikor je dognano, je Omar pisal vsa svoja dela v arabščini.

Njegova razprava o metafiziki, kompendij o prirodoznanstvu, o indijski metodi kvadratnega in kubnega korena, spis o letnih časih in vzrokih njihovih sprememb so se žal poizgubili.

Med najznamenitejša njegova dela spada reforma koledarja, ki prednjači pri poznavalcih pred gregorijansko reformo ter je še danes v veljavi v Perziji. Med drugim določuje pričetek leta po vstopu sonca v ozvezdje Ovna (21. marc). Njegova razprava o prazniku Nourus so našli v Perziji leta 1929.

Kot pesnik je uporabljal izključno štirivrstne stihe, imenovane rubai (v množini rubai-jat). Ta oblika je bila poleg gazele in divana že takrat zelo upoštevana, predvsem zaradi svoje epigramske kratkosti. Smisel rubaia obstoja v tem, da izraža četrta vrsta stiha s ponovitvijo rime prvih dveh vrst nekak zaključni rekord, navadno nepričakovan okret. Tretja vrsta je navadno izven rime, nekaka predhodnica misli, ki jo izraža četrta zaključna vrsta. Izjemoma pa lahko ima tudi tretja vrsta enako rimo. Vsak rubai je samostojna pesnitev.

Nemški orientalist Friedrich Rosen omenja, da so te štirivrstne Omarjeve pesniške umetnine poleg biblije in Šekspirja najpogosteje citirane v angleški literaturi in da so ti globoko domiselni modri izreki dosegli v orientu neobičajen sloves. V vseh orientalskih deželah spada namreč pesniška umetnost še danes k višji izobrazbi.

Omarjevih rubai-jatov je 152. Razdeljeni so v pet delov: 1. Minljivost. 2. Zagonetke sveta. 3. Nauki — nasveti. 4. Vino — ljubezen. 5. Zaključne besede. Vsak stih ima filozofsko, tudi lahkom razumljivo vsebino.

Skepsa, kritika, satira ali ironija se srečavajo v teh kratkih štirivrstnih pesniških umotvorih v anakreotični miselnosti, »da je vse na svetu minljivo, da naše kratko življenje izpuhti kot prah . . .« Omar je umrl v visoki starosti leta 1123 sredi svojih filozofskih študij.

S svojimi štirivrstnimi stihi, ki ne dosegajo niti obsega polovice Prešernovih poezij, je postal Omar nesmrten.

Ni mi znano, ali je v slovenski publicistiki sploh omenjen ta arabski znanstvenik in pesnik in če se je o njem kaj razpravljalo v slovenskem časopisju. Tudi ne vem, ali je kak slovenski poklicni pesnik spesnil kak stih v tej obliki. Ta oblika bi bila nedvomno zelo primerna za prologe in nekrologe, kot moto pri izdaji del, v spominih na zaslužne može itd.

Nisem pesnik in tudi ne filozof. Sem le ljubitelj in oboževatelj pesmi in lahke filozofije. Že davno sem prišel do spoznanja, da sta »božji hčerki« filozofija in poezija najboljši zdravnici in tolažnici v vseh življenjskih tegobah.

Anton Spendè

Naknadno sem dognal, da je prof. dr. Anton Debeljak prevedel več Omarjevih rubajev v »Umetnost«.

Blaž, Frane in Valentin

Sv. Blaž, neki škof v Sebasti v Armeniji, ki je umrl mučeniške smrti 316, je splošno znan kot pomočnik zoper vratne bolezni in češčen kot patron tkalcev in klobučarjev. Blažev žegen imenujemo blagoslov, ki se daje v cerkvi 3. februarja, v prenesenem pomenu pa označujemo s tem nazivom zdravilo, ki sicer nič ne koristi, pa tudi nič ne škoduje. Ime Blaž je iz cerkveno latinskega Blasius, ki ga nekateri izvajajo iz grščine v pomenu »kraljevi«, drugi pa iz latinščine v pomenu »šepetalec«. Cerkve, posvečene sv. Blažu, so na naših tleh jako redke in tudi krajevnih imen ni veliko, a še ta so narejena po imenu stanovalca in ne svetnika: Blažja ves pri Grabštanju na Koroškem, Blaževa vas pri Črnomlju, Blažovice pri Črmošnjicah na Dolenjskem ter dvakrat Blažiči na Goriškem. Mnogo pogosteje kakor dandanes pa se je rabilo naše ime v preteklih stoletjih, o čemer pričajo številni priimki, ki so iz njega nastali.

Iz imena Blaž imamo priimke: Blaž, Blažič, Blažek, Blaže, Blažej, Blaži, Blaževič in poital. Blasevich, Blaževec, Blaško, Blažak, Blažon, Blažun, Blažir, Blažica, Blažin, Blažina in Blasina, Blažinčič; dalje Bla, Blaško, Blaškovič in na štajerskem Plaš ter Blazinšek.

Iz madžarske oblike Balás nahajamo na vzhodnem štajerskem priimke: Balas, Balaš, Balaša, Balašek, Balaškovič in domače ime v Središču Belvaš; nadalje Bálaž, Balaža Balažek, Balažec, Balažič in Balaškovič.

Iz furlanščine srečujemo med beneškimi in goriškimi Slovenci rodbinske priimke: Blazut, Blazutič in Blažut, Blažutič ter Blažkuta.

? Trije veliki krščanski svetniki nosijo ime Frančišek: Saleški (1567—1622, škof ženevski in cerkveni pisatelj, god 29. januarja), Ksaverij (1506—1552, prijatelj in učenec sv. Ignacija Loyola, god 3. decembra) ter Asiški (1182—1226, imenovan tudi Serafinski, ustanovitelj frančiškanskega reda in prvi italijanski pesnik, god 4. oktobra). To ime je nosil baje prvi svetec Asiški. Bogatemu trgovcu Pietru di Bernardone se je v umbrijskem mestu Assisiju v času, ko se je sam mudil po poklicnih poslih v Franciji, rodil sin, ki mu je dela mati v očetovi odsotnosti ime Giovanni (Janez). Ko pa se je vrnil oče domov, mu to preveč vsakdanje ime ni ugajalo, zato ga je zamenjal z novim, do tedaj še neznanim imenom Francesco. Izbral si ga je najbrž v spomin na otrokovo mater Pico, ki je bila po rodu Francozinja iz Provence. Ime Francesco pomeni namreč »mali Francoz ali Francozek«. V latinski obliki se glasi Franciscus in je izvedeno iz pridevnika francus = frankovski, ki se nadalje izvaja iz naziva zapadno germanskega plemena Frankov in od koder izvira tudi narodno ime Francoz. Germansko francas pomeni »drzen, prost« in slovensko ime Branislav. Branko se je moglo zenačiti s Frančiškom le zaradi glasovne sličnosti (prim. Enciclopedia italiana Treccani, XV, 843 in Križ 1942, 84; krstna imena glej v Slov. koledarju 1942, 171).

Frančiškovo ime, ki ga je torej nosil prvi Ubožec iz Assisija, se je razširilo šele z njegovim češčenjem. Na Slovenskem imamo kakih 10 njemu posvečenih cerkev in nekaj krajev, ki s svojim imenom spominjajo na našega svetnika: Sv. Frančišek na Straži v Savinjski dolini, Frankolovo pri Vojniku, Frankovci pri Ormožu, Rankovci ali tudi Frankovci pri Murski Soboti ter Francelj pri Števerjanu v goriških Brdih.

Priimke na Slovenskem izvajamo iz več osnov. Iz latinske oblike Franciscus je nastalo slovensko krstno ime Franc in iz njega takile priimki: Franc Franca, France, Francelj (pisano tudi Francel in Franci), Francelj, Franceljak, Francetič, Francekovič, Francin, Frančič, Francki in Franzki (iz nem. Franzke?).

Iz osnove Fran so se razvili priimki: Frane, Franetič, Franič Frànovič, Franko in Frànjko, Frankovič in Franjkovič, Franjka.

Iz podstave Frank (= mož iz dežele Frankov) imamo še nekaj drugačnih priimkov, na primer: Frank, Franke, Frankl, Franken, Frankol, Frankola, Frankolič; Frenk in Fronk; Franz, Franzl in Franzel, Frenc ter Frenzel.

Semkaj spadajo najbrž tudi takile: Franozvič, Frantlovič, Frandolič in Frandulič, Brandolič, Frontelj, Rendulič i. pod.

Iz madžarske oblike Ferencz so se razvili priimki na vzhodnem štajerskem ob Ščavnici: Ferenc, Ferenčič, Ferenček in Ferenčak.

Iz romanščine so se vgnezdili priimki: italijanski Franceo in podomačeni Franko, Frančeški, Frančeškin (iz Franceschini), benečanski Franchi in Defranceschi ter furlanski Franzot.

S tem osebnim in narodnim imenom je v zvezi tudi kopica besed z občim pomenom: frank je francoska denarna enota; od tod izvira izraz fronki, ki je naša stara označba za davke, nastala za časa francoske okupacije (po Dolenjskem utegneš še landanes slišati kmete, ki gredo v mesto fronke plačat); francoz je ključ za vijake, ki se da naravnati na različno velikost; francozi (pri Trubarju frančož, frančožen) pomeni spolno bolezen sifilido; franceseješka mapa je zemljiška knjiga iz časa avstrijskega cesarja Franca I. (1804—1835), frančiškane ali frančiškanarja pa vsakdo pozna.

Sv. Valentin, mučenec iz 306. leta, katerega god praznujemo 14. februarja, ima kot priprošnjak zoper božjast ali, kakor se po njem imenuje, tudi sv. Valentina ples, na Slovenskem več cerkva, med katerimi je najslavnejša na Limbarski gori nad Moravčami. Znana je narodna legenda o sv. Valentinu in sv. Pelegrinu. Ime je latinsko Valentinus in izhaja od besede valens, ki pomeni »zdrav, močan, krepak«; zato ga kličemo po naše Zdravko.

Iz tega krstnega imena imamo preko različnih osnov, ki izkazujejo malenkostne glasovne spremembe, precejšnjo množino rodbinskih imen: Valentin, Valentinič, Valentinčič, Valentinšič, Valentinšek; Valent, Valenti, Valentič, Valenta, Valentaš, Valentan; Valenko, Valenčič, Valenčak; Valant in Valand, v nem. pisavi Walland in Waland, Wählandt, Valantan in Valančič. Pri Vuzenici nahajamo poleg Valent in Valenti tudi oblike Falent in Falenti. Iz končne okrajšave imamo priimek Tinček (1840 v Zalogu).

Po prehodu začetnega v— v glas b— smo dobili: Bálant, Balantič, Balanč in Blanč na Gorenjskem; Bávant in Bávantek kot domači imeni v Domžalah in v Tržiču; Balen, Balent, Balenta in Balentin; Bolant in Bolandin; Bolentin in Bolančič. Po Goričarju (Etnolog, XII, 93) ista se iz tega imena razvila tudi priimka: Bolte in Boltek.

O konkurenčnih imenih. Težko bi bilo z gotovostjo trditi, da spadajo k imenu Valentin tudi tisti priimki, ki izkazujejo skupno podstavo Val- oz. Bal-, kakor so n. pr.: Val, Vale, Valko, Valič, Valč, Valih, Vališ, Valoh oz. Bal, Bali in Baly, Balič, Balih, Balija, Balk, Balko, Balkovec, Bališ, Balon, Baloh, Balog, Bavoh i. dr. Moremo jih sicer prav lahko izvajati iz imena Valentin, toda iz zapiskov: Waltaser Schneider 1552 in Walko Schneider 1567, ki ju nahajamo v predjamskem urbarju in s katerima se označuje v kratkem razmahu komaj 15 let ena in ista oseba v Zagorju pri Postojni, moramo zaključiti, da je Walko—Balko hipokoristik od imena Baltazar. Potemtakem je treba zgornjo vrsto priimkov šteti med izvelenke iz imena Baltazar in ne iz imena Valentin. (Prim. MMK VIII, 55.)

Tudi vrste priimkov iz osnove Bol. (Bole, Bolle, Bolje, Boljevič, Bolek, Boljka in Bolka, Bolko, Bolkovec, Bolkovič, Bolčič, Bolčin i. dr.) ne moremo z gotovostjo spravljati v zvezo z imenom Valentin oz. Bolentin, prav lahko so namreč tudi iz imena Boltežar ali pa iz staroslovenskega Boljeslav (Skok, Etnolog VII, 79).

V negotovosti smo prav tako tudi glede takihle priimkov: Branc, Brancelj, Brance, Brančič; Brence, Brencek, Brencelj in Brenčič; Brank, Branka, Branke in Brankovič; Brenk, Brenko in Brenkač; Vrenk, Vrenko, Vrenčun; Renk in Renko; Vranc, Vranič, Vrančič, Vrankovič, Vranetič, Vrančun; Hrenec, Hrenček, Hrenčič in Hrenko; Hranjevič in Hranolovič itd. Tu smo v zadregi, ali naj izvajamo omenjene priimke iz imena Franc ki je doživljalo v slovenščini razne spremembe zaradi začetnega tujega glasu f ter zaradi prehola skupine —ra— v —re—, ali pa naj mislimo vsaj pri nekaterih na kak drug izvor, tako n. pr. na ptičje ime vran, na žuželko brencelj, na rastlino hren itd.

Imena, ki jih moremo izvajati iz dveh ali več podstav, imenujemo konkurenčna, zakaj v njih konkurira dve ali več enako možnih razlag. Kakor je n. pr. krstno ime Miha ravno tako lahko od Mihaela kakor od Melhijora, Mirko od Miroslava in od Bogomira ali Fanika od Štefanija in Frančiška, prav tako so lahko tudi priimki: Balko ol Baltazar in Balantin; Bolko od Boltežar, Bolentin in Boljeslav ali celo od germanskega Volkmar (po Pintarju, LZ 1915, 319); Bolte od Boltežar, Ožbolt ali od Bolentin; Tinček od Martin ali Valentin itd. Kdaj bo za dani primer držala izmed več razlag ta ali ona, morejo odločiti le zgodovinski dokazi, ki jih morejo nuditi listinski zapiski, segajoči od naših dni nazaj vse do časa nastajanja tistega priimka. Za dosego takega trdnega prescjanja pa je nujno potrebno sistematično raziskati predvsem cerkvene matice in urbarje ter iz dobljenega gradiva sestaviti podrobne in individualne rodoslovne študije po možnosti za vsak priimek preko vseh njegovih rodov. Vse dotlej pa bo ostalo naše delo polno raznih negotovosti in možnosti. — Stanko Bunc.

Zatemnitveni čas

za telen, ki se začne 12. februarja in traja do štetega 18. februarja je

OD 18.15 DO 6.50.

Socialne sličice

V podstrešni sobici stanuje starka. Nikdar ne toži o siromaštvu. Vse življenje je delala; ko se je zgarala, je ostala osamljena. Čez poletje je hodila po suhljad v bližnji gozd. Toda zima je dolga, suhljad je skopnela. Uboga starka je ostala brez kuriva. Potem je še zbolela. V bližini stanuje gospod, ki je za to izvedel. Iz svoje zaloge ji je odstopil nekaj premoga in drv. Ni veliko, toda starka je za zimske mesece preskrbljena.

Ta primer je gotovo redek. Je pa svetlo pričevanje o tem, kako si v težkih časih lahko drug drugemu pomagamo.

Zimski cvet

na grob tovarišici Mariji Gomilškovi

Kako ljubila si mladino,
rivala drobne ji korake
na veliko si pot življenja,
trebila zmote in napake,
gladila z nežno roko trenja.

Nosila v srcu si neutešno hrepenenje
in vero v človeka, v odpuščanje,
v ljubezen, v plemenitost — sanje, sanje,
nikdar Te nismo razumele,
le redko naše srčne strune,
v sozvočje s Tvojimi so pele.

Ljubezen zgolj Ti je srce dellio,
a Tebi se je malo, malo izpolnilo.

Kij niso rože rosni cvet usule,
ko Tvoje plahe so stopinje čule!

Kaj niso zarje kruto potemnele,
ko sinje so oči jih hrepeneč objele.

Preveč ljubezni v srcu je nesreča, draga,
je breme, ki pod njem srce omaga.

Neurje naših dni še hrastom seka smrtne rane,
kako naj šibko trsje se bori in v njem obstane?

Zdaj zarje voljno so razpele žarka krila,
v onstranstva večni soj si se vselila.
Vse boljše, lepše Ti bo kot je nam življenje,
uteši, Mimica, zdaj svoje Hrepenenje.

Marija Grošljeva.

Dr. Fran Vatovec: 40

Ob zori slovenskega novinstva

Ob stoletnici Bleiweisovih »Novice«

Nosilci snovnega oblikovanja

Snovno oblikovanje ima v vsakem časniku poleg razvojnih tudi svoje osebne odnosnice. Le-te se nanašajo predvsem na glavne nosilce snovnega oblikovanja. Pri Novicah opažamo te nosilce v neki določeni razporejenosti, ki ustvarja vtis prve slovenske redakcijske hierarhične razčlenjenosti. Čisto na njenem vrhu je osrednji nosilec časniškega snovnega oblikovanja: dr. Janez Bleiweis.

Ni dvomiti, da je bil Bleiweis pravi novinar. Z dušo in poslednjim srčnim utripom je bil navezan na svoje Novice, ki so postale neločljiv del njegovega bistva. Urejeval jih je s srcem, umom in voljo ter pisal vanje do svojega zadnjega diha. Ta »Novični fanatizem«, kakor bi lahko označili njegovo absolutno privrženost Novičnemu poslanstvu, ga spremlja do smrtne postelje. Še ponedeljek 28. novembra 1881 dopoldan je imel Bleiweis pogovor z dr. Poklukarjem zaradi Novic. Vedel je vsaj za vsebino polovico lista, ki je bilo v njem, priloženo poročilo o njegovi smrti. Novice so bile, ki so ga dvignile na častno mesto »očeta slovenskega naroda«. Novicam je bila namenjena njegova poslednja skrb, njegova že v onostranstvo toneča misel. Do svoje smrti je bil Bleiweis Novicam dejanski, neutrudni, nepogrešljivi in v vseh 38 letih urejevanja le za trenutke odsotni glavni urednik, inspirator, organizator ter gospodarski, kulturni in politični usmerjevalec.

Marnu je bil Bleiweis Vodnik II. Tako ga označuje Marn v svojem Jezičniku, ki razgrinja v njem pregledno sliko neverjetne Bleiweisove publicistične plodovitosti, razsejane po Novicah. Ta oznaka bi utegnila ustrezati ob vzporedbi Vodnikove in Bleiweisove novinarske delavnosti, njune slovenske časniške utemeljiteljske pomembnosti. Toda v njunem realnem odnosu do uredniške funkcije, v njunem pojmovanju ter izvrševanju urednikovega dela se izlučijo nekatere temeljne razlike.

Valentin Vodnik, prvi slovenski časnikar, kaže v svojem novinarskem delu nekakšno univerzalnost, ki je značilna tudi za Bleiweisa. Oba pišeta o vsem mogočem: oba Slovence vsestransko izobražujeta ter jih učita vsega, kar jim je potrebno za življenje; oba širita narodno zavest in ljubezen do materinega jezika, oba upirata svoje novinarske poglede v širša obzorja.

Razločuje pa se njun uredniški lik. Vodnik je »Lublanfske Novice« izdajal, sam zbiral gradivo, pisal, prevajal ter urejeval. Nemara je celo tipografsko tehnično sodeloval. Verjetno je bil v jezikovnem pogledu obvezan tudi glede razglasnega odnosno oglasnega dela lista. Tako je poveral v svoji osebi ter urednikovi funkciji vse tiste naloge, ki jih v razdobju profesionalnega novinarstva opravljajo posamezni člani uredništva odnosno sotrudniki. Vodnik je bil tvorec časniškega jezika, prevajalec, zbiralec novic, člankar, feljtonist, tehnični in glavni urednik, korektor, polemičar itd. Vse v eni osebi. Kot urednik je bil Vodnik v svoji uredniški sobi malodane osamljen. Ta sodba je utemeljena v presoji Vodnikovega uredniškega dela, predvsem njegove pomanjkljive organizacije sotrudništva in dopisništva.[164]

Bleiweisov uredniški lik pa je bil drugačnega kova. Njegove uredniške poglede preveva neka prožna praktičnost, zdrav čut za smotrno organizacijo vseh tistih prvin, ki krožijo v kompleksu uredniških zasnov. Bleiweis ni obsedel v izolaciji, v osamljeni uredniški sobi. Navezal je stike na vse strani in zbral v razmerno kratkem času okoli sebe vse, ki so bili pripravljeni sodelovati. Pritegnil je vsakogar, ki je zanj zvedel, da je spreten v sukanju peresa in zmožen slovenskega pisanja ter ga povabil v krog Novičnih sotrudnikov. Tako so postale Novice pravo središče slovenskega življenja. Bleiweis je bil kot organizator uredniškega dela v sodobnem slogu. Ustvaril je organično jedro stalnih Novičnih sodelavcev, povezanih v hierarhičnem krogu Bleiweisovih uredniških zastopnikov odnosno namestnikov, pomožnih urednikov, sotrudnikov-strokovnjakov in neštetih dopisnikov.

Vodnikovo in Bleiweisovo bistvo je bilo pač iz različnega testa. V tem je pojasnjena različnost njunih uredniških pogledov. Vodnika navdaja pesniški zanos, Bleiweisa vodi hladna preračunanost strokovnjaka. Vodnik je idealistični zanešenjak, Bleiweis trdoživ realist. Prvi snuje iz intuicije, drugi je sistematik. Težišče Vodnikovega uredniškega dela je v delovnem samopoudarjanju, Bleiweisovega pa v nenehnem izpodbujanju drugih. Vodniku so bile »Lublanske Novice« cilj, Bleiweisu njegove Novice pa odskočna deska za polet navzgor. Pri Vodniku ni opaziti stranskih namenov, Bleiweisa pa vežejo na njegov list visoke ambicije.

[164] Vatovec Fr., 140 let slovenske žurnalistike. Stran 33/36.

Brez mačka in kislih kumaric

Pustno nedeljo namreč.

Ljubljančani smo veseli ljudje, radi imamo vesele praznike in ne moremo kar tako mimo njih, najsi so časi še tako resni in stiska huda. Letos je bil predpust kratek in dekleta, ki so nameravala skočiti v sladki zakonski stan, so morala res skočiti, da jih nista prehitela pepelnica in ploh.

Mi drugi, ki smo že prerasli takšne »podvige«, smo pa mislili na druge reči, namreč kako bomo po svojih močeh in razmeram primerno proslavili pustno nedeljo. O da, pošteno je bilo treba napenjati možgane, da smo pogruntali pravo. Včasih je bilo vse tako enostavno. Gospodinje so v predpustnih dneh vzele v roke kuharsko knjigo, kjer je tako lepo zapisano: Stopi pol kile masla, dodaj pet rumenjakov, pol kile sladkorja v prahu, četrt litra sladke smetane in pol kile fine presejane pšenične moke. Gospodinje so odhitele na trg in v trgovino in se vrnile s polnim cekarjem. Potem so si opasale bele predpasnike, zavihtele kuhalnice in v kuhinjah je zacvrčalo in zadišalo, o, joj in jojmene ne požirajte preveč na debelo slin, da se vam ne zalete. Na pustno nedeljo so se mize šibile pod dobrotami, ki so bile slastne in mastne, da se ti je že ob pogledu nanje pošteno kolcnilo. Krona vsega pa so bili pustni krofi, ki so kraljevali zloženi v zapeljivo piramido, opasani z rumenimi kranceljčki, sredi mize.

Letos gospodinje sploh niso pogledale kuharskih knjig. Počemu tudi? Saj pravljice ne spadajo v resni današnji čas. Kuharske recepte so si skrojile kar same. — Vzemi jajčni nadomestek in ga zmešaj z nadomestkom za mleko, če tega nimaš, je dobra tudi voda, dodaj nekoliko nadomestka za cimet in ga zmešaj s praškom za pudding, dodaj po možnosti maščobe in sladkorja, ali nadomestka in dosuj moke. Takšni in podobni so bili kuharski recepti za letošnje pustne dobrote. Sestavile pa so si jih skrbne gospodinje že nekaj tednov prej, da so si lahko še pravočasno okrbele vse potrebne nadomestke.

Treba je bilo misliti tudi na pijačo. Tudi to je bilo včasih kaj enostavno. S steklenico si je šel skočil za vogal v prvo gostoljubno hišo, kjer Bog roko »»ven moli« in lahko si izbiral po mili volji, belega, črnega ali rdečega, onega starega iz kota, ki užge da ti zagomaze mravljinci po žilah, ali rdečega lahkega, ki je »bolj za ženske«. Zdaj pa je tudi s to rečjo velika težava. Gostoljubne hiše imajo svoje uradne ure in stalne goste ali pa kratko in malo nimajo nič. Zadnje predpustne dneve je hodilo po ljubljanskih ulicah toliko ljudi z aktovkami, cekarji in različnimi torbicami, iz katerih so gledali vratovi praznih steklenic. Morda ste bili tudi vi med njimi, med temi pobožnimi romarji in iskalci gostoljubne hiše, ki bi bila v resnici toliko gostoljubna da bi vam v njej napolnil steklenico? Najbrž ste si pri tem pošteno zbrusili čevlje, pa je ostala steklenica kljub temu prazna.

Morali bi znati vohati drag moj, pa bi imeli več sreče. Ljubljančani, ki imajo dober nos, so kmalu iztaknili sredi mesta lokal, kjer se dob času primerno še kar dobra in ne predraga kapljica v zaprtih steklenicah in kjer oštirka tudi ni prestroga glede stalnih gostov. Toda vina tudi tam seveda ne da o čez ulico. A Ljubljančani so praktični in si znajo pomagati. Sedejo, naroče vino in ga plačajo, nato ga pa v neopaznem trenotku zlijejo v steklenico, ki so jo primesli s seboj ter prazno steklenico odrinejo daleč od sebe in z nedolžnim obrazom naroče drugo.

Zadnji čas je pa postala oštirka pazljivejša. Spregledala je nakane svojih gostov. In se ni dalo več s takšno lahkoto priboriti do druge steklenice, da bi vino vzeli s seboj. Toda Ljubljančani imajo brihtne glave, ne dajo se kar tako hitro ugnati. Kratko in malo so privedli vsak svojo družino s seboj. Vsi so prišli, žena otroci, da celo tasti in tašče. Vsakemu je morala oštirka postreči s steklenico vina in vino je potem skrivaj odromalo v steklenice skrite v torbicah.

Vidite, tako so Ljubljančani, vsem hudim časom in težavam naklljub svoji veseli praznik vendarle proslavili, sicer brez mačkar in pustnih krofov, pa tudi brez ponedeljkovega mačka in kislih kumaric — in tudi to je nekaj. *is.*

Ljubljanska nedelja

Ljubljana, 11. februarja.

Zadnji predpustni teden je minil in vendar je bilo le malokje opaziti, da so ti veseli in za norčavosti določeni dnevi že za nami. V skladu s časom, ki v njem živimo, so ljudje postali resni in se mnogi še domislili niso nekdaj toliko upoštevanega debelega četrtka ter pustne sobote in nedelje. Ponekod pa so še ostali spomini, če ne drugače, v skromnem priboljšku jedače in pijače. Še celo slovita špehovka je prišla tu in tam na mizo, saj so zaseko dobili prav na dan, ko so jo gospodinje lahko zamesile v testo.

Pustna sobota in nedelja nimata več več nekdanje veljave.

Vsepovsod je bilo to opaziti. Še celo v gostilnah, kjer je bil svojčas ob teh dnevih pravcati naval, so gostje lahko dobili prostor. Najbrže zato, ker so vinske zaloge že na koncu, poleg tega pa točenje omejeno na določene ure. Staro pravilo, da je gostilna slabo obiskana, če nima slastne pijače in jedače, se je znova potrdilo. Tudi zunanja slika ulic ni kazala spremenjene podobe. Maškare in podobne norčije bodo počakale na mirne čase, saj ima dandanes vsakdo že dovolj drugih opravkov, da mu taki niti ne prihajajo na misel.

Odjugo, ki prevladuje že nekaj dni, so z veseljem pozdravili menda prav vsi ljudje, saj je bilo snega in mraza že kar preveč. Ker se toplota ni naglo dvignila in je padlo le malo dežja, sneg počasi kopni, tako da se voda sproti odteka in zaenkrat ni nevarnosti za poplave. Če se bo sedanje vreme nadaljevalo, smemo upati, da bomo še v tem mesecu rešeni snežne odeje. Marca pa se itak že začne kmečka in koledarska pomlad.

Dva bombna napada

angloameriških teroristov je doživela Ljubljana v preteklem tednu. Prvič so se pojavila sovražnikova letala nad mestom v ponedeljek popoldne. Bombe, ki so jih odvrgli napadalci, so zahtevale pet smrtnih žrtev in sedem ranjenih. Med ubitimi so družina Milavčeva (oče Franc, žena Ivana in hčerka Ana), Bogomira Perdan ter Ivan Sotlar. Zaradi bombardiranja povzročena materialna škoda je tudi precejšnja zaradi pobitih oken na stanovanjskih hišah. Ni se še poleglo med prebivalstvom razburjenje zaradi ponedeljskega letalskega napada, ko so se v četrtek dopoldne pojavila angloameriška letala nad mestom in na slepo zmetala svoj tovor bomb. Ljudje so bili tokrat previdnejši in je vsak takoj poiskal najvarnejši prostor.

Lepa počastitev pogumnega reševalca Albina Križnika

je bila danes dopoldne na magistratu. Kakor smo že med tednom poročali, je v sredo 7. februarja na Šempetrskem nasipu padla v Ljubljanico gospa Ana Rupnikova. Nesrečo je med drugimi opazil tudi uslužbenec mestnega cestnega nadzorstva 41 letni Albin Križnik, ki je z življenjsko nevarnostjo dokazal plemenito sočutje do človeka. Skočil je za ponesrečenko, v ledenomrzlo vodo in posrečilo se mu je spraviti jo iz smrtnega objema valov. Da bi dal plemenitosti Albina Križnika tudi na zunaj viden izraz zadovoljstva, ki prevladuje v mestu, je za opravljanje županskih poslov pooblaščeni generalni tajnik g. Fr. Jančigaj ob navzočnosti načelnikov mestnih odsekov, ravnateljev mestnih podjetij, vodstva tehničnega oddelka mestnega cestnega nadzorstva, deputacije delavcev in zastopnikov tiska izročil pogumnemu reševalcu kot priznanje njegovega dejanja in v zahvalo za dobri zgled skrajne požrtvovalnosti do bližnjega medaljo mesta Ljubljane in denarno nagrado 5000 lir. V svojem nagovoru na odlikovanca je generalni tajnik g. Jančigaj posebno poudaril veselo dejstvo, da je prejel to odlikovanje delavec, katerega bomo odslej naprej šteli med odlikanike mesta Ljubljane. Zbrani so nato g. Križniku iskreno čestitali, on pa se je veselo presenečen zahvaljeval.

Zadnja pot matere osemnajstih otrok gospe Fani Pogačnikove

je bila lepa počastitev in priznanje njenih v življenju storjenih dobrih del. Na žalah so se zbrali danes dopoldne številni znanci in prijatelji pokojnice in njene rodbine. Rajna je bila po rodu iz Zasipa pri Bledu in je že zgodaj prišla v Ljubljano, kjer se je kmalu udomačila in bila potem med najbolj znanimi Ljubljančankami. Poročila se je najprej z g. Kramarjem, potem pa z g. Leonom Pogačnikom, ki je pred leti umrl. Vrsto let je vodila kavarno na Starem trgu, potem pa v Kolodvorski ulici, kjer se je vse do nedavnega trudila v kuhinji in bila nadvse zanesljiva opora svojemu zetu g. Stanetu Zalarju. V svojem okolišu je bila gotovo najbolj socialna žena, ker je vedela, da dobro služi svojemu narodu, ako tiho podpira tiste, ki so pomoči resnično potrebni. Zato je ob njeni smrti ostal na rajno samo lep in hvaležen spomin.

Tito odklanja Šuteja

Ženeva, 11. febr. O sporu o jugoslovanskem regentskem svetu poroča sedaj Reuter iz Beograda, da se Tito ne upira imenovanju generala Simoviča za srbskega regenta, pač pa nasprotuje kraljevemu predlogu glede imenovanja hrvaškega regenta Šuteja. Reuterjev komentator Randal Neale poroča iz Londona, da se kriza o regentskem vprašanju nadaljuje.

Boljševiška strahovlada v Srbiji

Dunaj, 11. febr. Srbska deklica Natalija Vukadinović, ki so jo pri begu iz Srbije rešile nemške čete na Madžarskem, poroča, da so boljševiki takoj po zasedbi Beograda izropali vse hiše. Boljševiki so nato vprizorili lov na mlada dekleta v starosti od 14 do 18 let, katera so odvlekli neznano kam. Na vseh večjih cestnih križiščih so postavili nabiralnike ter pozvali prebivalstvo, naj jih uporablja za denunciranje Titovih nasprotnikov. Na temelju teh anonimnih ovadb je prišlo do množičnih aretacij in streljanj. Življenjski pogoji so bili v srbskem glavnem mestu neznosni. Vode in luči je manjkalo popolnoma. Deklica poroča, da so dobili hrano samo tisti Beograjčani, ki so se lahko izkazali s potrdilom, da so delali za komunistično stvar. Takoj po nemški izpraznitvi mesta se je pričel pobeg ogromnih množic v gozdove.

Rooseveltov pritisk na južnoameriške republike

Stockholm, 5. febr. Roosevelt je poslal po vesti newyorškega dopisnika »Svenska Dagbladeta« Urugvaju, Peruju, Ekvadorju, Paragvaju, Venecueli, Čileju in Argentini poslanico, v kateri izreka sedmim južno ameriškim državam svarilo, ker so doslej samo prekinile svoje diplomatske odnošaje z Nemčijo, a ji niso napovedale vojne. Švedski novinar pravi, da bo Rooseveltova poslanica, ako so gornje navedbe resnične, močno vplivala na bližnjo medameriško konferenco, ki bo koncem tega meseca v Mehiki.

Krvavi spopadi v Kairu

Stockholm, 10. febr. V Kairu je prišlo včeraj do težkih spopadov med 2000 egiptovskimi dijaki in 300 policaji na konjih. Dijaštvo je po vesti »United Pressa« v mestnem predelu Abassij ustavilo promet, razdejalo tire cestne železnice ter metalo kamenje na policaje. Nekš dijak je bil ubit, več strežnikov pa ranjenih.

Dijaki so protestirali proti postopanju policije, ki je v četrtek pri nasilni prekinitvi neke šolske stavke ubila 4 dijake. Stavka pa je izbruhnila, ker ni dobilo dijaštvo blaga za obleke, ki ga jim je vlada obljubila.

Kratke vesti z vsega sveta

Ženeva, 8. febr. Inflacija povzroča Egiptu že resne skrbi. Reuter poroča, da je znašaj denarni obtok v Egiptu konec preteklega decembra 142 milijonov 4+2.000 egiptskih funtov. Konec decembra 1943 je znašal 104,124.000 egiptskih funtov, konec decembra 1942 leta pa 81,750.000.

Berlin, 11. febr. Pri terorističnem napadu na nemško glavno mesto je padel dne 3. februarja predsednik nemškega ljudskega sodišča dr. Roland Freisler.

Bern, 11. febr. »United Press« poroča: Kakor so izvedeli v Moskvi se vrši konferenca treh deloma na neki ladji deloma na kopnem. Pričakujejo, da bo ta teden končana.

Stockholm, 11. febr. Radio Moskva poroča, da so objavili sovjetski listi poziv zastopnikov pravoslavne cerkve, ki je naslovljen na narode vsega sveta. V tem pozivu očitajo Vatikanu, da se je v tej vojni pozitivno zavzemal za Nemčijo.

Stockholm, 11. febr. Kakor javlja agencija TT iz Helsinkov, je sklenil predsednik finske republike predložiti parlamentu zakonski osnutek o oddaji premoženja.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje

RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 12. FEBRUARJA

7.00—7.10: Poročila v nemščini. 7.10—9.: Jutranji koncert. Vmes od 7.30—7.40: Poročila v slovenščini. 9.—9.10: Poročila v nemščini. 12.—12.30: Napoved sporeda, nato opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v v nemščini, poročilo o položaju, poročila v slovenščini. 12.45—14.00: Salonski orkester vodi A. Dermelj. 14.—14.10: Poročila v nemščini. 14.10—15.: Vaška godba in pevski duo Muhič—Kozlevčar. 15—17.: Osrednji nemški spored. 17.—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—18.30: Pisano polje, daj židane volje (Prenos). 18.30—18.45: Glasbena medigra. 18.4 —19.: Šegave besede. 19.—19.30: Šramel Štirje fantiče. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. 19.45—20.: Aktualno predavanje (prenos). 20.—20.15: Poročila v nemščini. 20.15—22.: Za vsakega nekaj (prenos). 22.—22.15: Poročila v nemščini, pregled sporeda. 22.15—23.: Lepa je noč. 23.—24.: Glasba pred polnočjo (prenos).

Zlogovnica št. 5

a — a — ar — blo — ce — ci — čar — der — di — dom — e — ec — fer — fu — gar — ha — ho — ho — hun — i — in — je — le — li — lje — lu — mant — mo — mov — na — nat — nja — no — nus — o — o — or — ra — ra — ra — ri — ri — sa — so — sta — sto — tav — ter — ti — tri — u — us — valj — ve — vi — vi — vint — vo — ži.

Iz teh zlogov sestavi 20 besed s pomenom: 1 hudičevo me tudi: jutranja zvezda, 2 mesto v Palestini, 3 planet, 4 drag kamen, 5 vas v Bohinju, 6 slovenski pisatelj in politik (u 1923), 7 vas v Kranjskem okraju, 8 naslovna oseba Gončarovljega romana, 9 Antiljski otok, 10 oseba v Prešernovem Krstu, 11 reka v Srednji Italiji, 12 rimski zgodovinar, 13 šola s skupnim stanovanjem gojencev (tuj.), 14 levi pritok Save, 15 daljnogled (tuj.), 16 italijanski pesnik (u 1533), 17 mesto na Poljskem, 18 vas v Ljubljanski okolici, 19 soteska na Gorenjskem, 20 Pilatove besede o Kristusu.

Prve in nato zadnje črke vsake besede, brane navzdol, povedó citat iz Levstikovega Ljudskega glasa.

Rešitev zlogovnice št. 4

1. Podlimbarski, 2. Rapallo, 3. Jama, 4. Jokohama, 5. Gorjanci, 6. republika, 7. romanca, 8. Dioklecijan, 9. Patagonija, 10. Sevastopol, 11. Manila, 12. Jičin, 13. Kette, 14. Napoleon, 15. mišnica.

Porajajo gore, rodi pa se majčkena miš.

Aforizmi

Sleherni človek absolvira življenjsko šolo nekoliko prepozno, vendar pa dovolj zgodaj, da lahko še spozna, kako se je vse življenje motil.

V vsakem človeku je nekaj dobrega, a samo tako dolgo, dokler v to dobro veruje še kdo drugi.

Če bi vsi ljubili delo, bi cenili človeka bolj kot denar.

Posameznik smatra dolžnost do družbe za posebno zaslugo, družba pa zasluge posameznika za dolžnost.

Vsakdo hoče veljati za najpametnejšega, nihče se pa noče ravnati po nasvetu, naj bo pametnejši.

Slava je marsikomu zmešala glavo, dočim je ponižanje in trpljenje izmodrilo že mnoge.

Hitrovca spoznaš po izbranih besedah, resnicoljubnega človeka pa po sirovosti.

France Ločnar:

V senci planin

»So pač težave, če se star panj vname — naj bo,« se je nasmehnil župnik, in odkimal z glavo.

»V najkrajšem času bova prišla k izpraševanju, za danes vas pa povabim h krčmarju! Na svidenje!«

15

Dolga vrsta okrašenih kočij se je vila proti cerkvi, z ženinom in nevesto. Košir je v lepi črni obleki, z belo petljo pod vratom vstopil v cerkev. Vse oči so se uprle v Klaro, ki je imela belo svileno obleko s kratko vlečko in krasen šopek.

Župnik je pričel glasno izgovarjati obredne besede. Oba sta mu resno zrla v oči in tudi z odločnim »da« potrdila, da se ne mislita več raziti.

Klara ni videla nikogar in ničesar drugega, nego le moža.

»Ljubezen je pa res slepa,« si je mislil župnik.

Krčmar je dal prav razkošno okrasiti veliko sobo za svate.

Ko so vstopili svatje, je Pepca prva hotela častitati novemu paru, a ji je beseda obtičala v grlu! Molče jima je podala roko in pričela nositi na mizo kuhinjske dobrote.

Stari Jernej se ni dolgo ukvarjal z jedjo. Poklical je krčmarja in dejal: »Jože, pred menoj napravi prostor za starino, kdo bo pil to vodico,« je odrinil čaj.

Takoj se je znašla starina na mizi.

»Pijmo na zdravje in srečo našega največjega dobrotnika in njegove žene!« je nazdravil krčmar in trčil z novoporočencema.

Svatje so pili in klicali zdravice:

»Na slavo našega botrčka!«

»Na slavo vaškega pastirja, ker ima tako velikodušnega sina!«

Staremu Jerneju je obraz kar žarel od sreče in se je tudi oglasil: »Na slavo krčmarjevo, ker ima tako okusno starino!«

Nace je raztegnil harmoniko. Pepca je pa vsa bleda zrla v Koširja, v svoj ideal. Zmeraj je imela upanje, da bo nekoč le njen, a zdaj.

»Usoda hoče, da bom nesrečna vse življenje,« je vzdihnila in šla v kuhinjo.

Košir je opazil njeno bol in je postal malce zamišljen.

»Ženimo se, pa mrjemo,« je vščipnil župnik Koširja, ker je bil videti nekam zamišljen.

»Ja, naš častiti gospod so pa res vedno dobre volje, in . . .«

Ni dokončala stavka krčmarica, kajti Jože je udaril z nogo ob tla, da bi ne bleknila spet kake nepotrebne.

»Ha,« se je nasmehnil župnik, »nikoli nisem bil mrkogled, rajši bi vse skupaj odložil in šel v svet.«

»Ta-ko-je,« je potrdil Jernej. »Veselimo se!«

Pili, peli in plesali so vso noč. Le župnik se je prej poslovil. Ko je podal Klari roko, je dejal:

»Tvoj mož hoče imeti v svojem vrtu najbolj izbrane vrtnice!«

*

Košir je sklenil v sporazumu z ženo, da pojdeta prihodnje leto na daljše potovanje. Zaenkrat da bosta potovala po Slovenskem, ker tudi Koširju ni bila znana.

Štiri tedne sta potovala in se zaradi stalnega deževja vrnila domov.

Marta se pa na vsa prigovarjanja ni hotela priseliti k njima.

»Svoje koče ne zapustim,« je vedno odvrnila, zato je Košir vso kočo preuredil.

Klara je včasih kar sama pritekla k materi in ji žgolela o svoji sreči. Košir jo je naučil jezditi. To je bilo zopet nekaj za Klaro. Sicer vaščanom ni bilo všeč, da ženska jezdi, a Klara se ni zmenila za njihovo mnenje.

V sreči in zdravju so živeli. Tudi Pepca se je udala usodi in sčasoma zatrla svojo srčno bol; polagoma ji je lezel smeh na ustnice.

Nekega dne, ko je v gostih kosmih snežilo, je vprašala mati Klaro, če bosta z možem takoj odpotovala, ko bo odlezel sneg.

»Nič ne bo s potovanjem,« je v zadregi odvrnila, »ker pričakujeva potomca.«

In res je maja meseca povila čvrsto dete. Na Klarino željo so mu dali ime Jerneček in tako so bili kar trije Jerneji pri hiši.

Košir se je nasmehnil in poljubil svojo lepo ženico.

16

Košir je kupil v Ljubljani šah. Ker je bil tudi župnik navdušen za to kraljevsko igro, je često prihajal h Koširju.

Nekega dne sta ravno prisedla in zastavila prve poteze, ko je nekdo potrkal.

»Prosto!« je dejal Košir.

Vstopil je Rutar.

»Dobrodošli!« ga je pozdravil. Tudi župnik mu je segel v roko. Bil je kar otročje razigrane volje in pričel praviti, kakšno je življenje v zaporu. Oba sta ga z zanimanjem poslušala, toda župnik je kmalu odšel.

»Veliko je novega v vasi, odkar me ni bilo,« je povzel Rutar.

»Slišal sem, da imate že naslednika — ali je res?« je veselo vprašal.

»Da. Tam za skednjem je moja družina, pa pojdiva tja,« ga je povabil Košir.

Z veseljem se je odzval vabilu, ker bi že rad videl Klaro.

Ko je stari Jernej uzrl Rutarja, je namršil obrvi. Kljub mržnji do njega je vstal, mu podal roko in si mislil:

»Zopet je prišel zli duh med nas — še ne bo imela vas mir pred njim, še nam bo delal krivico, a jaz mu bom posvetil, ukrotil ga bom!«

Rutar je govoričil in pestoval malega Jerneječka, skrivaj se je pa oziral po lepi Klari.

Klara je pogostila Rutarja z vinom in sirom. Navdušeno mu je hitela pravit, kako da zna jezditi konja in da pojde z možem na večmesečno potovanje. Celo v Berlin da bo šla.

Stari Jernej ni več mogel gledati Rutarja, kajti v njem je videl hudiča. Na videz se je prijazno poslovil in dejal, da ima delo.

Umrla mi je nepozabna žena, gospa

IVANA KRISTAN
roj. Hočevar

Pogreb bo v torek, ob 9.30 dopoldne z Žal, k Sv. Križu.

Ljubljana, 11. februarja 1945.

VIKTOR KRISTAN
intendantski polkovnik mornarice v pokoju
in ostalo sorodstvo

MALI OGLASI

Vse prodaja

TRG SOTRUDNIK sposoben šofer, agilen zmožen vodstva, išče primerno namestitev. Ponudbe Sl. Narodu pod »Zanesljivost«. 260-1

ŠIVILJA vešča tudi krojaškega dela, išče službo, najraje na deželi. Ponudbe Slov. Narodu pod »Deželan«. 252-1

GOSPODIČNO iščemo k otroku, ki bi pomagala tudi v gospodinjstvu. Gojeva ul. 1/VII. vrata 707. Istotam iščemo tudi postrežnico za jutranje ure. 273-1a

Službe išče

DEKLICO iščem k otroku in za pomoč v gospodinjstvu. Dob hrano. Naslov v Slov. Narodu. 188-1a

SLUŽKINJO pridno, za vsa gospodinjska dela, sprejmem. Hrana in stanovanje v hiši. Oglasiti se v kopališču Slon, vsak dan razen ponedeljka od 2 do 4. 267-1a

UČENKO in prodajalko z vso oskrbo v hiši sprejme trg. stekla in porcelana v Ljubljani. Ostalo po dogovoru. Starejše brez starševa imajo prednost. Naslov v Slov. Narodu. 254-1a

POSTREŽNICO iščem za dopoldanske ure kot pomoč pri gospodinjstvu. Naslov v Slov. Narodu. 249-1a

POSTREŽNICO za dve dopoldanski uri išče dvočlanska družina v centru. Naslov v Slov. Narodu. 243-1a

STRUGAR dobi dobro zaposlitev. Naslov v Sl. Narodu. 240-1a

Zaslužek

VIOLINO jezike, predmete nižjih srednjih šol priden poučevat na dom. Naslov oddajte v trgovini Pučnik, Frančiškanska 3. 242-3

Prodam

RADIO »Gelosso« 4+1, mali format, tovarniško nov prodam za 24.000. Ponudbe Slov. Narodu pod »Kraljev glas«. 206-6

3 m KAMGARNA predvojnega, črnega, prodam. Naslov v Sl. Narodu. 205-6

RADIO selo dober sprejemnik ugodno prodam. Igriška 6. 251-6

ŠIV. STROJ tovarniško nov, pogrezljiv, prodam ali tudi zamenjam za dobro ohranjen 5—6-cevni radio novejše znamke. Radio tudi kupim. Naslov v Sl. Narodu. 198-6

GOJZERJE št. 38, nove prodam ali zamenjam Ježgrad 19. Orel. 194-6

ROKAVICE damske nove, iz jelenove kože, krem, 2 para, št. 6½, prodam ali zamenjam za protivrednost. Ponudbe s ceno Sl. Narodu pod »Fine rokavice«. 188-6

STROJ pisalni, prodam. Sv. Petra nasip 19, pritl. desno. Ogled vsak delavnik od 8. do 12. ure. 270-6

HARMONIKO manjo diatonično (Meinel Herold, 8 basov), skoraj novo, ugodno prodam. Naslov v Jutru. 190-6

ŠKARJE za obrezovanje žive meje, velike, prevorstne, predvojne, prodam. Ogled Bežigrad 7/I. 189-6

BLAGO za smučarske hlače, sivo ter blago za moško obleko, vse predvojno, prodam ali zamenjam. Gosposvetska c. 49/I. 186-6

RADIOAPARAT 8-cevni, ameriškanski prodam. — Ogled od 12. do 15. Gosposvetska 12/II. 184-6

STEKLENINO brušeno, prodam ali zamenjam. Naslov v Slov. Narodu. 222-6

15 m DELENA za obleke, moške srajce št. 39 do 40 enobarvne, svilene, poplinaste prodam. Naslov v Sl. Narodu. 272-6

PLOHE hrastove, suhe, 3 in 5 cm, prodam. Naslov v Slov. Narodu. 269-6

SKORNJE moške, štev. 42, malo nošene, prodam. Naslov v Sl. Narodu. 191-6

KOLO moško, prav dobro ohranjeno, prodam. Celovška cesta 55/I. 216-6

3.20 m BLAGA za moško sportno obleko s kompletno podlogo, prodam ali zamenjam. Naslov v Slov. Narodu. 218-6

AKTOVKA usnjena drap nova (potniška), 1 damska potovalna torbica, usnjena, rjava, nova, prodam. Naslov v Slov. Narodu. 219-6

ČEVLJE nove, usnjene, damske, št. 40, ter stare moške gojzerje št. 40, temno moško obleko, predvojno blago ter ženski letni kostum, primeren za kolesarko, prodam. Ogled med 10. in 12. uro. Naslov v Slov. Narodu. 263-6

OBLEKO večerno, črno, dolgo, za srednjo postavo, prodam. Ogled Kriman, Kolodvorski 18. 262-6

ŠKORNJE št. 43, ugodno prodam ali zamenjam za protivrednost Müller, Mestni trg 12/I. 246-6

RADIO 4+1, prodam. Ročna dol. cesta 3/7. 257-6

PSA Foksterijerja, mladega, prodam dobrosrčni osebi. Dunajska 71/I. 256-6

GARNITURO kompletno, novorojenčkovo, z globokim in športnim vozičkom popolnoma novo, prodam ali zamenjam. Ogled v ponedeljek ves dan Celovška 104. 255-6

BLAGO predvojno, volneno, 2.80/150 široko, drap, karo, za poromo obleko, kostum, plašč, prodam. Naslov v Slov. Narodu. 203-6

SUKNJO črno, moško zelo dobro ohranjeno, prodam ali zamenjam. Naslov v Slov. Narodu. 220-6

HARMONIKO, majhno skoraj novo, klavirsko prodam. Ogled od 13. do 15. ure. Naslov v Slov. Narodu. 261-6

SANKE nove, ročne, z direo, prodam. K. Zertuš, ob Zeleni jami 1. 229-6

PLAŠČ KRZNEN, popolnoma nov, zelo lep, prodam ali delno zamenjam Lipušček, Ilirska 12/III. 244-6

BLAGO za moško obleko, športno, prodam. Poizve se v ponedeljek od 8. do 15. ure. Zalokarjeva ul. 13, pri Jakwcu. 241-6

MESARJI POZOR! SolitER in umetna čreva za salame na zalogi pri tvrdki »Jugo Aulde«, Florijanska 25, Kreznarjeva 11/I. 248-6

ANODNI APARAT za baterijski sprejat, slušalke, volt meter, prodam ali menjam. Postojnska 20. Stan in dom. 196-6

PUMPARICE za srednjo postavo, Hubertus, volnen zimski suknjič in vetrni jopič prodam. Pinterič, Wolfova 12. 247-6

DINAMO svetilke, par komadov, ugodno prodam. Müller, Mestni trg 12/II. 245-6

Kupim

RADIO nemške znamke večcevni, dobro ohranjen z 3 valovnimi dolžinami, takoj kupim. Ponudbe Slov. Narodu pod »Plačam do 30.000«. 207-7

BARŽUN ali diftin za hajlo dopetečo, kupim takoj Naslov v Slov. Narodu. 201-7

DR. J. KUGY, »Aus der Gangener Zeit«, kupim. Ponudbe Sl. Narodu pod »Profesor«. 199-7

SLOVAR angleško-hrvatski kupim. Naslov v Sl. Narodu. 195-7

JOPICO volneno, kupim ali zamenjam za novo, oz. dobro ohranjeno ali za drugo blago. Poljanska 52, pri Ježeku. 193-7

GALICO in žveplo, kupim ali dam zamenjavo Naslov v Sl. Narodu. 217-7

SPALNICO, kuhinjsko opravo, več rjuh, kavni in jedilni servis, kupim. Naslov v Sl. Narodu. 182-7

HARMONIKO klavirsko od 60—80 basov, kupim. Naslov v Sl. Narodu. 223-7

POSTELJO otroško, železno ali leseno, z žimnico, kompleto, v dobrem stanju, kupim. Ponudbe z navedbo cene in točnega naslova na Sl. Narod pod »Za sina«. 259-7

KNJIGE: Cankarjeve, ohranjene, in tudi od drugih naših klasikov kupim. Ponudbe Slov. Narodu pod »Knjižnica«. 250-7

ELEKTROMOTOR 1½ do 2½ KS, 2800 obratov kupim. Filipič Cir 1, Jernejeva 19, Šiška. 268-7

KOLO žensko ali moško, tudi v slabem stanju, kupim. Ponudbe Sl. Narodu pod »Staro«. 181

ŠKORENJČKE otroške gumijaste ali snežke št. 27 kupim ali dam kakršno koli želeno protivrednost. Fani Zakrajšek, Sv. Petra 71, dvorišče levo. 183-7

6 FROTIRK velikih m 4½ m gladkega damasta, kupim ali zamenjam. Ponudbe Sl. Narodu pod »Novo«. 237-7

SPALNICE, kuhinjske oprave, omare, kredence, kavče, otomane, otroške vozičke, otroke posteljice, rjuhe, kapne, poteljnino, preproge, tekače, linolej, šivalne stroje, porcelan, steklenino in drugo kupi trgovina »Ogled«, Mestni trg 3. 231-7

RADIO novejši model, po možnosti nov, kupim. Ponudbe Jutru pod »Štiro — Želim si razvedrila«. 230-7

AKTOVKO dobro ohranjeno, kupim. Ponudbe Slov. Narodu pod »Aktovka«. 197-7

RADIOAPARAT 4—6-cevni, kupim proti zamenjavi z blagom. Naslov v Slov. Narodu. 266-7

PEČ kopalno, v dobrem stanju, s podstavkom in vsemi vrši kupim. Ponudbe do 14. t. m. Sl. Narodu pod »Kopalna peč«. 264-7

Zamenjam

KURJAVO dam za otroške čevljčke št. 24 ali snežke št. 25. Naslov v Sl. Narodu. 258-8

ŠKORNJE št. 43, štrapacne, in čevlje vse v najboljšem stanju, zamenjam za protivrednost. Naslov v Sl. Narodu. 185-8

KROMPIR in nižke nove čevlje št. 33, zamenjam za protivrednost. Ponudbe Sl. Narodu pod »Kmalu«. 227-8

ČEVLJE salonske, semiš, črne, krasne, št. 39 s sred. peto, zamenjam za športne ali za sandale. Naslov v Slov. Narodu. 221-8

OTEPE pšenične, zamenjam. Ponudbe Sl. Narodu pod »Kurivo«. 265-8

POSTELJICO otroško, zamenjam za kurivo ali nov kam. Naslov v Sl. Narodu. 239-8

DRVA 200 kg zamenjam za dobro jajčarico Leghorn. Lah, Sv. Petra c. 42. 238-8

DRVA zamenjam za protivrednost. Naslov v Sl. Narodu. 234-8

ŠIV. STROJ Singer skoraj nov zamenjam. Naslov v Sl. Narodu. 233-8

OBLEKO, smučarsko, moško, skoraj novo, zamenjam za navadno obleko. Ogled popoldne. — Naslov v Sl. Narodu. 228-8

Posestvo

PARCELO na severni strani, kupim. Ponudbe »Sl. Narod« pod »Prodajalec«. 209-20

PARCELO najraje v Tg Šiški ali Sp. Šiški, kupim do 150.000 Lir. Ponudbe Sl. Narodu pod »150.000 — Šiška«. 187-20

KOMPLEKS 12.000 kv. m ob vodi in cesti nedaleč od Tržaške ceste, prodam po L 50 kv. m. Pošlje za poj. nila Sl. Narodu pod »Za pritožbe«. 214-20

KOMPLEKS preko bloka, pripraven za vsako industrijo, blizu ceste, vode in železnice, gozd. lesa, poljoplja, izmera 38.000 kv. m, zamenjam za primerno stavbo v Ljubljani ali prodam. Ponudbe Slov. Narodu pod »Arondirano«. 213-20

HIŠO na Prulah, dvostanovanjsko, komfortno, z večjim sadnim in zelenjadnim vrtom, zamenjam za manjšo proti doplačilu. Ponudbe Sl. Narodu pod »V stiski«. 212-20

VILO pod Rožnikom, enonadstropno, tristanovanjsko, 700 kv. m vrta, prodam, najraje pa zamenjam za manjšo, blizu tramvaja. Ponudbe Sl. Narodu pod »Staroste«. 211-20

HIŠO blizu Cirila-Metodove ceste, dvostanovanjsko, komfortno, s 1300 kv. m vrta, prodam za 1,200.000, eventuelno zamenjam za manjšo. Ponudbe Sl. Narodu pod »Krasna lega«. 215-20

KOMPLEKS večjega obsega na Fužinah blizu vode, kupim v industrijske svrhe. Ponudbe Slov. Narodu pod »Tovarna«. 210-20

Najem

PIANINO ali klavir vzamem v shrambo proti odškodnini. Ponudbe Sl. Narodu pod »Pianino«. 208-17

Sobe išče

SOBO opremljeno, za 2 osebi, v bližini pošte, iščem za 1. marec t. l. Naslov v Slov. Narodu. 271-23a

SOBO komfortno za 2 osebi, v sredini mesta ali za Bežigradom, iščem. Ponudbe Sl. Narodu pod »Domačin«. 224-23a

SOBO prazno, v centru, s samim vhodom, išče ves dan odsotna gospodična. Plačam tudi v naturalijah. Ponudbe Sl. Narodu pod »Samo za čas vojne«. 200-23a

SOBO blizu glavnega kolodvora, svetlo, zračno, prazno, išče gospa. Naslov v Sl. Narodu. 226-23a

SOBICO z gajbercem lahko na podstrešju, išče zelo mirna oseba. Ponudbe Sl. Narodu pod »Sobica malaa«. 253-23a

SOBO (lahko mansarda), delno ali popolnoma opremljeno, s posebnim vhodom, v središču mesta, išče mlad gospod. Ponudbe Slov. Narodu pod »Ljubljančan«. 236-23a

SOBICO opremljeno, iščem takoj. Ponudbe Jutru pod »Takoj«.